

Tachtig tinten

Het magazine over
holebi en transgender
ouderen

Redactie: David Schoenmaekers, Inke Gieghase, Misha Verdonck,
Peter De Vos, Thierry Hanan Scheers

Eindredactie: Stijn Depoorter, Gunter Van Stappen,
Mark Querton, Louwy Van Hauwe

Fotografen: Sofie De Backere, Trui Hanouille,
Sarah Van Looy, Sophie Nuytten

Illustraties: Koen Aelterman

Vormgeving: Virginie Soetaert

Met dank aan Paul Rademakers, Corinne Van Tongerloo,
Margot Gysbrechts, Gilbert Gysbrechts, Rik Beckers en Patrick Gaens

v.u. Dirk Dewolf, Agentschap Zorg en Gezondheid, Koning Albert 2-laan 35, bus 33, 1030 Brussel

Deze publicatie is een uitgave van het Agentschap Zorg en Gezondheid, met medewerking van KliQ vzw.
Verantwoordelijke uitgever: Dirk Dewolf, Agentschap Zorg en Gezondheid, Koning Albert 2-laan 35, bus 33, 1030 Brussel

KliQ vzw

Kammerstraat 22, 9000 Gent.
Tel. 09 223 69 29
info@kqiqvzw.be
www.kqiqvzw.be

Agentschap Zorg en Gezondheid

Koning Albert 2-laan 35, bus 33, 1030 Brussel
Tel. 02 553 35 00
ouderenzorg@zorg-en-gezondheid.be
www.zorg-en-gezondheid.be/tachtigtinten

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Het is nooit te laat om een taboe te bannen

Werken aan een holebi- en transgendersensitief woonzorgbeleid in Vlaanderen

Seksualiteit maakt deel uit van ons leven. Ook de Wereldgezondheidsorganisatie zegt dat met zoveel woorden in *Standards for Sexuality Education in Europe. A framework for policy makers*, educational and health authorities and

specialists. (WHO,2010). Wie luistert naar de verhalen van de oudere holebi's en transgenders die in een woonzorgcentrum of groep van assistentiewoningen wonen, stelt vast dat zij drempels tegenkomen die hen verhinderen alle aspecten van hun identiteit te uiten. Vaak is dat uit angst voor de reacties van anderen: familie, medebewoners en hulpverleners. Zij botsen op de heteronorm die homoseksualiteit onder de radar houdt. Oudere bewoners die wel open zijn over hun geaardheid, krijgen soms met discriminatie en uitsluiting te maken.

Ouderen die homoseksuele-, lesbische-, biseksuele- of transgendergevoelens hebben, zijn veelal nog onzichtbaar. Zij komen uit een generatie waar het niet ongevoelens verborgen te houden. Schaamte komt nog veel voor onder hen. Soms duiken ouderen, wanneer ze aangewezen zijn op zorg, opnieuw de kast in. Oudere holebi's en transgenders willen – net als iedereen – zorg, ondersteuning of begeleiding in een veilige sfeer met respect voor hun leefstijl en identiteit.

De aandacht voor genderidentiteit en seksuele diversiteit in de ouderenzorg neemt toe. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met iemands persoon. Dit sluit aan bij de hedendaagse paradigma's in de zorg: persoonsgerichte zorg, kwaliteit van zorg, waardigheidsondersteunende zorg, geïntegreerde en multidisciplinaire zorg, kwaliteit van zorg, vermaatschappelijking en inclusie. Integrale

zorg vertrekt van een holistische mensvisie waarbij rekening gehouden wordt met de lichamelijke, sociale, psychische en spirituele dimensie van de mens.

Woonzorgcentra kunnen drempelverlagend werken door in hun diversiteitsbeleid aandacht te geven aan de specifieke behoeften van holebi's en transgenderpersonen, zodat zij zich (meer) thuisvoelen in het woonzorgcentrum of de groep van assistentiewoningen. Net zoals hetero's zoeken zij immers naar een veilige en vertrouwde omgeving, waar ze zichzelf kunnen zijn en waar ze met respect voor hun leefstijl en identiteit worden bejegend. Zeker bij toenemende kwetsbaarheid is het ondersteunen van iemands identiteit, eigenheid en zelfgevoel belangrijk.

Bestuurders en leidinggevendenden van residentiële ouderenvoorzieningen kunnen een belangrijke rol vervullen door beleidsafspraken te maken vanuit een visie op diversiteit, relaties, seksualiteitsbeleving en inclusie. Ze kunnen deze visie kenbaar maken aan (potentiële) bewoners en al wie hen omringt, en dus ook door hun medewerkers te vormen over de ontwikkeling van relaties, intimiteit en seksualiteit op hoge leeftijd. En niet het minst door te zorgen voor een sfeer van sereniteit, respect, aanvaarding en nabijheid in de benadering van de seksuele identiteit, de seksuele beleving, de beleving van de genderidentiteit en de behoeften van de bewoner. Tenslotte zorgen zij ervoor dat de architectuur en inrichting van het woonzorgcentrum ruimte biedt voor de noodzakelijke privacy en intimiteit.

Dit magazine inspireert en sensibiliseert ongetwijfeld, met zijn vele authentieke verhalen, de vele woonzorgcentra en groepen van assistentiewoningen om werk te maken van een holebi- en transgendersensitief diversiteitsbeleid.

Jo Vandeurzen

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Paul Rademakers **de holebipionier die terug in de kast kroop** **in het woonzorgcentrum**

Paul Rademakers is een van de boegbeelden die aan de wieg heeft gestaan van de huidige holebi- en transgenderorganisaties in België. Hij heeft zich zijn hele leven hard ingezet om hulp te bieden aan holebi's en het begrip homoseksualiteit bij het bredere publiek kenbaar te maken. Toen hij werd opgenomen in een woonzorgcentrum (WZC) kroop uitgerekend hij terug in de kast. Een portret van Vlaanderens bekendste en oudste holebipionier.

Tekst: Peter De Vos / Beeld: Sofie De Backere

Van geboorte tot het einde van de oorlog

“Ik ben geboren in Antwerpen in de Beeldekenstraat in 1920. Mijn ouders hadden een grote meubelzaak. Ik kom van katholieke huize en werd naar het Sint-Norbertusinstituut gestuurd, waar ik mijn lager en middelbaar heb gedaan. Het is in die school dat ik voor het eerst verliefd werd op een prins uit een sprookje. Hij zat een klas of twee hoger dan mij, dat was verliefdheid zonder dat het uitgesproken werd. Zoals je verliefd zou zijn op de juf van de klas.”

“Ik ben bij de Verkenners (*scoutsgroep, red.*) geweest sinds ik elf jaar was en ik ben er tot mijn 24ste gebleven. Ik was van de normaalschool naar de regentenschool gegaan om vertaler te studeren. Mijn struikelblok was de Franse taal en daardoor kon ik niet aan mijn tweede jaar beginnen. Toen ik twintig was, begon de Tweede Wereldoorlog.”

“Om niet verplicht naar Duitsland te worden gestuurd, ben ik bij het uitbreken van de oorlog bij de Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen gegaan. (*VAVV: vrijwillige*

werkkampen die in 1940 door het Commissariaat Generaal voor Wederopbouw werden opgericht naar het model van de Duitse Arbeidsdienst

“Ik heb mijn coming-out aan mijn moeder gedaan op haar 83ste”

en met dezelfde Duitse discipline, red.) Mensen die de bevrijding niet hebben meegemaakt, kunnen zich dit moeilijk inbeelden, maar het was bijna een soort van burgeroorlog. Wie gecollaboreerd had, moest zich spontaan gaan aangeven. Maar je wist dat je achter de tralies zou belanden als je dat deed. Ik ben mij natuurlijk niet gaan aangeven, maar ze lieten mij en mijn ouders met rust. De Arbeidsdienst werd wellicht niet als collaboratie beschouwd.”

Pauls eerste besef van homoseksualiteit

“Ik was zeventien toen er twee torpedojagers van de Britse Navy in Antwerpen waren aangemeerd. Van een van die schepen, de ‘HMS Hastings’, had een matroos zich over mij ontfermd en een rondleiding op zijn schip gegeven. De dagen daarna toonde ik hem de stad en zo ben ik elke dag met die matroos op stap geweest. Ik begon meer en meer voor hem iets te voelen. Ik wou die wel eens goed in mijn armen nemen en kussen, maar dat ging niet. Ik wist niet of hij hetzelfde voor mij voelde. Ik wist toen zelf nog niet dat ik homo was. Ik had de gevoelens wel, maar ik kon dat niet duiden. Ik wist niet wat homoseksualiteit was, maar ik kon wel horen aan de minachting waarmee mensen dat woord gebruikten dat het iets slecht moest zijn.”

“Vlak na de bevrijding heb ik in Brussel mijn eerste vriend Tom ontmoet tijdens mijn legerdienst. Hij was de enige geallieerde Engelsman die niet in uniform liep. Hij vertelde dat hij van Hastings was en werkte voor de NAAFI (*Navy Airforce Institute, red.*) waar hij rantsoenen bedeelde aan de kantines voor het personeel.”

“Tom vertelde mij dat hij homoseksueel was en heeft mij toen uitgelegd wat dat inhield. Ik herkende mijzelf erin en ik voelde mij enerzijds opgelucht, maar tegelijk had ik ook een angst omdat ik hoorde dat het niet iets was waarmee je naar buiten moest komen. Je moest

dat angstvallig geheimhouden. Tom werd uiteindelijk gestationeerd in Kenia. We hebben nog veel brieven geschreven en elkaar eens gezien in

Rome. Het was een hele mooie vakantie, maar het was het begin van het einde. Toen we afscheid namen had hij gezegd dat ik niet op hem moest wachten.”

Van verborgen leven naar coming-out

“Ik was 27 jaar en ik ging elke avond uit, want ik kon niet thuis zitten, maar ik moest voor twaalf uur terug thuis zijn van mijn ouders. Ik ging dansen in de Weekend en de Westend in de Van Wesenbekerstraat. (*vroegere homobuurt in Antwerpen, red.*) Ik leerde er dan iemand kennen die me meenam naar een volgende bar en zo leerde ik de verschillende bars kennen. In de Beeldekenstraat was er het volkscafé van ‘Dikke Piet’. Ik zat er elke avond, dronk er een cola en zat er op de zijkant te kijken of ging dansen met andere mannen. Zo ging het elke dag en ik amuseerde er mij wel mee.”

“Op mijn 39ste ben ik alleen gaan wonen in een appartement in het centrum. Ik heb mijn coming-out aan mijn moeder gedaan op haar 83ste. Ze dacht eerst dat mijn broer homo was omdat zijn kinderloos huwelijk op de klippen was gelopen. Ik vertelde haar dat je maar moeilijk van iemand kon weten dat hij homo is, tenzij hij het zelf vertelde. Toen vroeg ze het mij: ‘Ben jij homo?’, waarop ik zei: ‘Ja. Vind je dat erg?’. Zij reageerde met: ‘Nee, ik kan er maar goed mee zijn dat ik een zoon heb die homo is, want het is die homo die elke zondag met mij gaat autorijden.”

De eerste Vlaamse vereniging voor homo’s

“Ik heb op een avond een soldaat leren kennen. Hij was een motard en bleef elke vrijdagavond bij mij slapen. Dat ging zo een hele tijd door tot hij me op een dag contacteerde om te vertellen dat hij iemand anders had. Dat heeft mij heel veel verdriet gedaan. Hij had een barman als vriend waardoor ik niet meer naar de bars ging. Ik had gehoord dat er een plaats was waar

homo's bijeenkwamen in een huis. Op die manier heb ik Walter Van Boxelaer leren kennen."

"Walter kwam uit Brussel en huurde een huis in Antwerpen in de Oosterstraat. Toen ik er voor de eerste keer binnenkwam, zat er zo'n acht man in de living. Aan de ene muur plakten er allemaal foto's van blote mannen en er hing een groot schilderij van de buste van een naakte man. Je kon er een pint bier drinken en lid worden. Dat was het COC Vlaanderen, wat stond voor Cultuur en Ontspanningscentrum."

"Na een tijdje werd ik secretaris bij het COC Vlaanderen. Walter bracht mij toen een hele hoop ongeopende brieven. Ik heb die gelezen en er een antwoord op gegeven. Dan heb ik geleerd hoeveel miserie er in de dorpen van Vlaanderen was. Vier jaar ben ik zo secretaris geweest tot er een dispuut was met Walter waardoor ik aan de deur werd gezet."

"Ik had ondertussen Steven De Batselier, een criminoloog van de KU Leuven, leren kennen. Hij zat in een team die de minister van Volksgezondheid had samengesteld om het fenomeen homoseksualiteit te bestuderen. Hij nodigde me uit om op een avond te komen praten voor zijn team. Ik heb er een hele avond lang uitgelegd wat het allemaal betekende. De eenzaamheid, het terugtrekken, het geheimhouden, in de kast blijven, de vriendschap, het zoeken naar een vriend en het niet vinden, de moeilijkheden thuis enzoverder. Daarna heeft Steven gezegd dat het hele team hierdoor hun idee over homoseksualiteit veranderd had. Daarop heeft Steven zijn befaamde artikel over 'kern-homofilie' geschreven in het blaadje van de Jezuiten."

Hierna heeft Paul, samen met een goede vriend, een gesprekscentrum opgericht. Tegelijk was er het opvangcentrum 'Jonathan' ontstaan onder leiding van Priester Wilfried Lammens. Op aanraden van Steven heeft Paul samen met Wilfried Lammens in 1971 het GOC opgericht: het Gespreks- en Onthaalcentrum. Dit was de basis van de latere holebi- en transgenderverenigingen waaraan Paul zijn leven heeft gewijd.

Over de opname in het woonzorgcentrum

"In 2005 was ik 85 jaar en heeft Jan, mijn vriend, mij naar Het Gouden Anker (*woonzorgcentrum, red.*) gebracht. Ik zat in een depressie en het ging allemaal buiten mij om. De oorzaak van de depressie was een gebrek aan sociaal contact, maar door hier in contact te komen met mensen kwam ik er stilaan weer bovenop."

"Aan tafel had een medebewoner zich negatief uitgelaten over een verpleger waaraan duidelijk te zien was dat hij homo is. Hij wou niet hebben dat die man aan zijn lichaam kwam. Dan wist ik dat ik daar aan tafel mij zeker niet moest outen. Als mensen mij vroegen of ik getrouwd was, antwoordde ik daar heel gewoon op dat ik nooit getrouwd ben geweest."

"Ik was hier al een paar jaar toen de directrice een brief kreeg met daarin de vraag of ik wou meedoen aan een aflevering over homo's in Koppen. Hierdoor wisten ze het. En met haar wist het hele personeel dit. Ze nam mij apart en zei me: 'Voor mij maakt het geen verschil, of je nu hetero of homo bent.' Ik ben uiteindelijk niet ingegaan op de uitnodiging om in Koppen te komen. Maar ik was wel blij dat ze het wisten en dat ik het zelf niet moest vertellen. Aan de mensen hier zeg ik het nu wel. Nu voel ik mij vrij en ben ik heel gerust. Er kan niets gebeuren. De directrice en iedereen hier is steeds heel vriendelijk voor mij."

"Het (*homoseksualiteit, red.*) is een bijkomstigheid geworden voor mij. Als het te pas komt in de loop van gesprekken met de bewoners, wanneer dit onderwerp aan bod zou komen, ben ik nu vrij openhartig en maak ik er geen probleem van toe te geven dat ik homo ben. Ik ben bovenal mens die nu toevallig valt op iemand van hetzelfde geslacht. Wat mij homo maakt, is iets privé. Het zeggen dat je homo bent blijft altijd een moeilijk moment. Voor mij ook, vooraleer ik zeg dat ik homo ben is er altijd nog zo'n drempel waar ik over moet, maar je moet je niet schamen voor je homo-zijn."

“Vlak na de bevrijding heb ik in Brussel mijn eerste vriend Tom ontmoet tijdens mijn legerdienst”

Holebi's onder de loep

Oriëntatie

Voel je je aangetrokken tot iemand van hetzelfde geslacht, of tot meerdere geslachten, dan kun je je 'holebi' noemen. Je hoeft daarbij niet per se seks of een relatie te willen; romantisch verlangen kan ook.

Zelfbenoeming

Heb je geen zin om je 'holebi' te noemen? Prima. Ieder kiest zelf hoe hij of zij zichzelf bestempelt. Sommigen kiezen voor "vrouw die van vrouwen houdt", of benoemen zich helemaal niet. "Ik hou gewoon van mensen," heet het bij anderen. "Het geslacht doet er niet toe."

Aangeboren of keuze?

Zit het in je genen? Er zijn al honderden onderzoeken gevoerd naar wat nu precies bepaalt of je holebi of hetero bent. Onderzoeken naar de genen, hormonen, hersenen, opvoeding... Je kan het zo gek niet bedenken of er bestaat wel een theorie voor. Zo is er een 'onderzoek' dat zegt dat je homo wordt door sojaproducten te eten. Onzin natuurlijk.

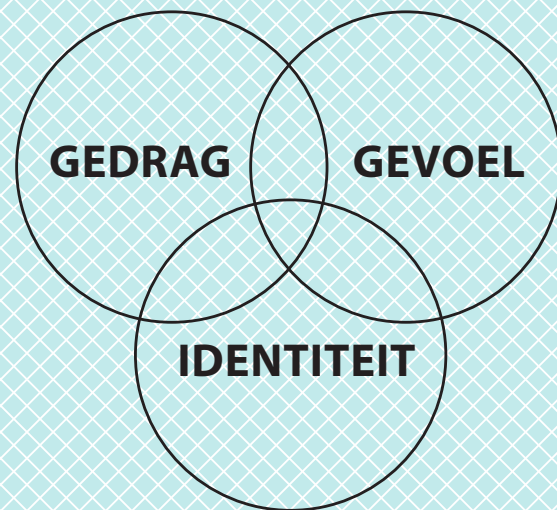
Eigenlijk weten we het niet. Maar doet dat er toe? Of holebi's uit de bloemkolen komen, of andere hersenen hebben, het verandert niets aan je gevoelens. Verliefdheid of seksuele opwinding overvalt je. Je kiest er niet zelf voor.

Is het besmettelijk?

"Was dat maar zo", denken holebi's die stiekem verliefd zijn op een hetero. Je wordt geen holebi door blootstelling aan holebicomics, lesbische juffen, door het drinken van sojamelk of door naar George Michael of Kylie Minogue te luisteren. De meeste holebi's worden geboren in een heterogezin en daar is tot nog toe geen epidemie van homoseksualiteit vastgesteld.

WAT IS HOLEBI?

'Holebi' is een letterwoord, gevormd uit de woorden 'HOmo', 'LEsbisch' en 'BIseksueel'.

3 TOT 8%

van de bevolking noemt zichzelf holebi. De cijfers verschillen van onderzoek tot onderzoek. Je kunt immers verschillende aspecten van seksuele oriëntatie meten. Je kunt nagaan wat iemand voelt of verlangt (fysieke en/of emotionele aantrekking, fantasieën), wat iemand doet (relaties en seks) en hoe iemand zich benoemt (identiteit).

Die aspecten komen niet altijd overeen. Je kunt jezelf hetero noemen en toch soms over homoseks fantaseren of vrijen met iemand van je geslacht.

Dé holebi bestaat niet

Nee, niet alle homo's houden van Abba. Nee, niet alle lesbiennes hebben kort haar en dragen wandelschoenen. De holebi's zijn een veelkleurige groep. Sommige homo's en lesbiennes nemen ook kledingstijlen over van andere holebi's waarmee ze zich verwant voelen. Dat is op zich niet zo uitzonderlijk - ook hetero's doen dat - maar daardoor kan de indruk ontstaan dat holebi's "allemaal gelijk zijn". Niets is minder waar.

Je vindt zowel vrouwelijke als mannelijke mannen en vrouwen, trans*personen, zowel sporters als cultuurliefhebbers, jongeren als ouderen, fuifnummers, wetenschappers, politici, landbouwers... Sommigen houden er één relatie op na, anderen meerdere, en nog anderen zijn gesteld op hun vrijgezellenleven. Sommigen zijn seksueel heel actief, andere holebi's helemaal niet.

Biseksualiteit

De 'bi' in 'holebi' wordt vaak vergeten. Biseksuelen ondervinden vaak veel onbegrip, zowel bij hetero's als bij homoseksuelen: "Bi's willen van twee walletjes eten, kunnen niet kiezen..." Dit noemen we 'bifobie'. Als een man met een vrouw een relatie aangaat, gaan we ervan uit dat beide partners hetero zijn. Dit is dus niet altijd het geval.

Groepen in groepen

Net zoals hetero's vormen holebi's ook groepen op basis van gelijke interesses. Dat kan gaan om toneel-, motorfiets- of sportgroepen, maar ook om groepen die met seksuele voorkeuren en gedrag te maken hebben. Zo heb je onder andere 'bears' (behaarde mannen) en 'butches' (vrouwen die een eerder mannelijke expressie hebben).

MEER WETEN

Een overzicht van holebi- en trans*verenigingen vind je via www.cavaria.be/verenigingen

Ik was een verboden product

Het levensverhaal van transgender pionier Corinne Van Tongerloo

Ze is bijna 82, maar straalt nog steeds. Corinne Van Tongerloo is een vrouw die je enkel kan bewonderen. Onlangs verscheen haar levensverhaal in het boek 'Casablanca Voorbij'. Corinne werd geboren in het verkeerde lichaam. Het woord 'transgender' bestond nog niet in haar tijd. Ze heeft alles zelf moeten uitstippelen.

Tekst: Inke Gieghase / Beeld: Trui Hanouille

Hoe voelt het, nu je boek uit is en mensen je verhaal kennen?

"Door mijn boek en de media-aandacht die het heeft opgeleverd, weet iedereen nu hoe de vork in de steel zit: ik ben vrouw, maar ik ben geboren in een verkeerd lichaam. Je kan het niet aan mij zien en bijna niemand wist het voordat het boek verscheen. Vlak nadat ik op tv te gast was, kreeg ik erg leuke reacties van burens en zelfs onbekenden op straat. Bij mij zijn de reacties meestal positief, maar dat geldt zeker niet voor alle trans* personen. Ik heb van nature een vrouwelijke

look en voor sommige mensen is dat belangrijk. Je moet er mooi uitzien voordat ze het kunnen accepteren. Bij anderen durven de mensen wel snel te zeggen dat je het toch ziet, of afkeurend te reageren."

De operatie die jij onderging was in jouw tijd bij- na ondenkbaar. Hoe verliep dat?

"Ik ben in 1971 naar Casablanca moeten reizen voor mijn operatie. Het adres van de kliniek werd doorgegeven onder trans* personen. Ik werd geopereerd door een man in een bloot bovenlijf. Hij droeg enkel iets

“Ik werd geopereerd door een man in een bloot bovenlijf. Hij droeg enkel iets wat leek op een slagersschort”

wat leek op een slagersschort. De dag voor de operatie ging ik ook nog eens zwaar ten val. Met mijn arm in het gips, maar met volle overtuiging kwam ik de operatiekamer binnen. Achteraf traden er enkele complicaties op. Het was zwaar, maar ik ben toch dankbaar. Ik was eindelijk volledig vrouw. Ik ken een hormonenzusje - ik noem ze hormonenzusjes en geen transgenders - die meer recent dezelfde problemen had als ik. Dat zou nu toch niet meer mogen. We staan zoveel verder. Als er nu iets fout loopt, word je gelukkig wel beter geholpen. Het is geen taboe meer. Je vliegt het gevang niet meer in.”

Zie je jezelf als rolmodel?

“Jongeren zeggen dat ik deuren voor hen heb geopend. Ik heb daar nooit bij stilgestaan. Ik ben er jaren niet mee bezig geweest, had dat van mij afgezet. Niet dat ik het verloochen: ik weet wie ik ben. Ik ben een speciaal persoon en dat zal ik altijd blijven. Ik geloof dat je hele leven bij je geboorte al voor je is uitgeschreven. Het is goed dat ik nu een rolmodel ben, vind ik. Het is allemaal niet voor niks geweest.”

Wat is er nog meer veranderd sindsdien?

“Het is een openbaring dat er nu zoveel over transgender zijn gesproken wordt. Beroemde mensen veranderen van geslacht, de media besteden er aandacht aan en zelfs in soapopera's en films komt het onderwerp aan bod. We hebben er lang genoeg op moeten wachten. Nu is het bespreekbaar. Als er nu het woord 'transgender' gebruikt wordt, weten mensen waar het over gaat. Het is geen monster, maar een persoon. Ook de wetten verbeteren steeds: je kunt nu je paspoort laten aanpassen. Dat kon vroeger niet. Ik heb het vervalst. Ik kon niet anders, ik moest vooruit. Pas in de jaren tachtig heb ik het officieel kunnen laten aanpassen.”

Je staat nu heel positief in het leven, maar hoe zag je jeugd eruit?

“Ik was het minst gelukkig toen ik een kind was. Ik woonde samen met mijn ouders, broers en zussen in het Schipperskwartier in Antwerpen. Ik ben altijd al heel vrouwelijk geweest, vroeg al jong om jurkjes en balletschoentjes voor Sinterklaas. Ik had een zwaar complex, dacht dat ik ziek was. Ik zat niet goed in mijn vel. Dat was duidelijk, maar ik wist zelf ook niet wat er precies aan de hand was.”

“Ik was wel een doorzetter: ik had geen diploma en begon te werken toen ik veertien was. Ik was een fervente lezer. Ik las boeken van grote schrijvers in verschillende talen. Dat was mijn universitaire cursus. Toen ik vijftien was, ben ik thuis weggegaan. Ik ben sneller rijp geworden omdat ik alleen vooruit moest. Het was een moeilijke periode. Ik woonde boven een bruine kroeg. 's Avonds durfde ik zelfs niet naar beneden om naar het toilet te gaan. Het zat er vol met zatte, stevige mannen. Ze praatten vaak over 'die meisjesachtige jongen'. Ik plaste in een potje en gooide het in de dakgoot. Ik had ook een laag loon als piccolo in een hotel, maar ik kreeg veel fooi. Dat kwam door mijn uiterlijk. Dat heeft mij altijd al geholpen. Mijn boek zou daarom eerst 'Als je mooi bent, gaat alles gemakkelijker' heten.“
(lacht)

“Toen ik zeventien werd, wist ik dat het nu of nooit was. Ik ben dan met een vriend naar een balletschool gegaan. Ballet was een ontdekking, fantastisch gewoon. Al die jongens en meisjes die samen hard traiden: het was een nieuwe wereld die voor mij openging. Ik verlangde ernaar een meisje te zijn, maar ik moest altijd een stap terugzetten. Nu werd ik danser. We werkten als gekken, maar het was een zalige tijd. Ik zou dat mijn hele leven hebben kunnen doen, ook al wilde ik vrouw zijn. Dat was geen taboe daar. Een mooie, verfijnde jongen oogt goed op het toneel. Niemand had daar iets op tegen.”

Wanneer besefte je ten volle dat je een vrouw bent?

“Toen ik zestien jaar was, zag ik een krantenartikel met als kop 'Man becomes woman by surgical operation'. Ik ging op mijn bed zitten en bleef wenen: er was iemand zoals ik. Eerst dacht ik dat ik homo was, maar dat wil-

“Mensen zouden eens moeten nadenken hoe het voor hen zou zijn om in die situatie te zitten. Het is een strijd”

de ik niet zijn. Nu vielen de puzzelstukjes in elkaar. Ik ben een vrouw die geboren is in het verkeerde lichaam. Ik kon er met niemand over praten. Zowel mijn vader als de maatschappij onderdrukten mij. Buiten de medische wereld kende nog niemand het begrip 'transgender'. Ik stond er alleen voor."

Hoe verliep de combinatie van je transitie en je carrière?

"Ballet kweekte veel discipline, wat me enorm veel geholpen heeft in moeilijke tijden. Ons lichaam is een ongelooflijk geheel dat moet worden onderhouden. Die les neem ik nog steeds ter harte, al doe ik geen ballet meer op mijn leeftijd. Na het ballet heb ik een tijd lang in de travestiewereld gewerkt. Ik heb eens een auditie voor de Carrousel in Parijs gedaan. Dat was een travestietheater, een heel mooi cabaret. De act waarmee ik auditie deed werd niet aangenomen, jammer genoeg. Anders was ik veel sneller geopereerd, want de grote baas leende geld uit voor de operaties. Zo bleven de goede artiesten bij hem. In 1962 heb ik die wereld achter mij gelaten. Op het podium mocht ik vrouw zijn, maar na de optredens was ik verplicht om weer jongenskleren aan te trekken om geen schandaal te veroorzaken. De tijd was gekomen om mijn eigen leven te leiden."

"Ik belandde uiteindelijk in een verdeeld Berlijn, waar ik in nachtclubs werkte. Aan de ene kant van Berlijn heerste het communisme en hadden mensen een verschrikkelijk leven, aan de andere kant was het net New York. Er waren de mooiste winkels en prachtige nachtclubs. Daar begon ik mijn nieuwe leven dan. De stad zat in een politieke catastrofe, maar ik merkte er weinig van omdat ik zo met mezelf bezig was. Als mensen mij vroegen hoe het daar was, zei ik dat elke dag een beetje Kerstmis was. Ik gooide al mijn jongenskleren weg, ging mooie schoenen kopen. Ik woonde met al mijn vriendinnen in een huis. We moesten nog veel bereiken en steunden elkaar. Berlijn is mijn mooiste souvenir. Als ik een tijdmachine had, zou ik terugkeren naar die glamoureuze tijd. Dat bestaat nu niet meer."

"Vroeger kon je je paspoort niet laten aanpassen. Ik heb dat van mij vervalst"

weet niet of ik een goede moeder zou geweest zijn. Daar denk ik soms wel eens aan."

"Ik vind het niet erg dat ik anders geboren ben. Het was een boeiende reis. Het is spijtig dat de mogelijkheden van nu er niet waren in mijn tijd. Nu mag een jongen in een jurkje naar school gaan. Ik krijg er tranen van in mijn ogen. Mijn toekomstige zusjes kunnen nu allemaal zichzelf zijn. De samenleving had tijd nodig om dat te begrijpen, mensen kunnen niet zomaar een knop omdraaien."

"Dat gaat langzaam. Aan mensen die er sceptisch tegenover staan, zou ik willen uitleggen hoe wij in elkaar zitten. Ik zou aantonen dat we geen zieke mensen zijn, maar gewoon mensen die in een verkeerd lichaam zijn geboren. Mensen zouden eens moeten nadenken hoe het voor hen zou zijn om in die situatie te zitten. Het is een strijd. Mensen moeten openstaan voor informatie. Het is nu zo gemakkelijk om die te vinden."

Heb je nog dromen?

"Ik hoop dat mijn lichaam het nog lang volhoudt, zodat ik nog elke dag van alles kan genieten. Vroeger sprong ik uit mijn bed en deed ik mijn oefeningen. Nu ben ik heel fragiel. Ik moet mijn lichaam rustig laten wakker worden. Ik heb een foto van mijn moeder, zus en twee broers. Elke ochtend geef ik hen een zoen en dan zeg ik: 'schatjes, ik ben er nog. La vie est belle.'"

"Als ik op mijn leven terugkijk, denk ik dat ik het goed gedaan heb. Ik ben al bijna 82 en kan het nog steeds vertellen. Ik heb moeten vechten, maar ik heb fantastische mensen leren kennen en geweldige dingen meegeemaakt. Dat kunnen ze mij nooit meer afpakken."

Heb je ergens spijt van?

"Alles wat ik heb meegeemaakt, heeft ervoor gezorgd dat ik ben wie ik ben. Ik heb geen kinderwens gehad. Al mijn zussen hadden kinderen en ik was omringd met neefjes en nichtjes. Ik

Trans* onder de loep

VAN GENDER ...

verwachtingen • In onze cultuur wekt sekse nogal wat verwachtingen. Als je als meisje geboren wordt, wordt verwacht dat je je ook zo zult voelen, dat je je kleren, je gedrag, je houding, zelfs je taal daaraan zult aanpassen, en dat je een jongen als partner zult kiezen. Zelfs mensen die we niet kennen, delen we bliksemsnel in bij 'vrouw' of 'man', terwijl we hun verschijning, gedrag en gevoelens gaan voorspellen of beoordelen op basis van waar we ze indelen.

De realiteit is echter een stuk complexer. Hoe vrouwelijk of mannelijk je je voelt of eruitziet, hoe vrouwelijk of mannelijk je je uit, en of je een vrouwelijke of mannelijke partner verkiest, staan niet altijd op één lijn met elkaar.

Diverse aspecten

Sinds we doorhebben dat begrippen als vrouwelijkheid en mannelijkheid over veel meer gaan dan enkel over het geslacht, is er een ruimer begrippenkader ontstaan. Niet iedereen gebruikt jammer genoeg dezelfde termen, wat het soms verwarrend maakt. In deze brochure definiëren we de woorden zo:

Sekse of geslacht • Het lichamelijk aspect van vrouwelijkheid en mannelijkheid. Doorgaans onderscheiden we vrouw (met XX-chromosomen) en man (met XY-chromosomen), met typische geslachtskenmerken en voortplantingsorganen. Toch zijn er ook andere vormen mogelijk, met andere chromosomen (XXY, XYY) of onduidelijke geslachtskenmerken. Wanneer je sekse niet duidelijk vrouwelijk of mannelijk is, spreken we van interseksualiteit.

Gender • De sociale en culturele invulling van vrouwelijkheid en mannelijkheid.

Genderrol • De sociale rollen die vanuit de omgeving aan je genderidentiteit worden opgelegd, op basis van je sekse. Zo wordt bij meisjes traditioneel verwacht dat ze vaker een zorgende rol opnemen, het huishouden

voor hun rekening nemen, voor kinderen zorgen, sociale beroepen kiezen. Terwijl van jongens dan weer meer 'haantjesgedrag', zin voor competitie en geldingsdrang wordt verwacht.

Genderidentiteit • Je innerlijke gevoel. Voel je je jongen, meisje, beide of geen van beide? Bij de meeste mensen valt dit samen met hun sekse.

Genderexpressie • De mate waarin je je vrouwelijk of mannelijk uit. Het gaat dan om kledijkeuze (jurk, hoodie...), taalgebruik, gebaren, make-up, haartooi, gebruik van parfum, omgaan met emoties en andere uitingen. Genderexpressie wortelt dus in een culturele context. Wat in één cultuur of context als mannelijk wordt beschouwd, kan in een andere net heel vrouwelijk lijken. Slechts weinig mensen drukken zich louter vrouwelijk of mannelijk uit.

Seksuele oriëntatie of voorkeur • Op wie je valt, verliefd wordt, met wie je vrijt.... We spreken vooral over hetero (voorkeur voor andere sekse), homo of lesbisch (voorkeur voor eigen sekse) of bi (voorkeur voor mannen en vrouwen), maar omdat dit vooral uitgaat van een te simpele indeling van sekse, duiken tegenwoordig ook andere woorden op, zoals panseksueel (voorkeur die niet gebonden is aan sekse, en dus gericht op alle mogelijke genders).

Bovendien is het ook hier weer niet zo eenduidig. Wat je verlangt, wat je opwindt, wat je doet en hoe je jezelf benoemt, kan sterk verschillen. Je kunt jezelf 'hetero' noemen en toch fantaseren over homoseks.

Gendernormen • De verwachtingen die een cultuur verbindt aan je sekse. De gendernormen spiegelen je een andere gewenste genderidentiteit, genderexpressie, genderrol en partnerkeuze voor, al naargelang je als vrouw of als man wordt gezien. Mensen proberen hier - al dan niet bewust - aan te voldoen, wat tot innerlijke conflicten kan leiden wanneer je je toch anders voelt, of wil uiten.

... TOT TRANSGENDER

Wat is trans*?

Wanneer de genderidentiteit of genderexpressie afwijkt van de verwachtingen die aan iemands sekse worden verbonden, spreken we van **trans* of transgender**. Het is een koepelterm voor travestie, transgenderisme en transseksualiteit en alle andere vormen van **gender-variantie** (zie p. 10 en verder). Het betekent niet dat iemand een probleem of een stoornis heeft.

Ligt de genderidentiteit wel in de lijn van het geboortegeslacht, dan spreken we van **cisgender**: dan voel je je bijvoorbeeld man in je mannenlichaam.

Internationaal wordt steeds meer trans* (met een asterisk die het woord gender vervangt) gebruikt als koepelterm omdat dit een nog ruimere invulling geeft aan trans. De oorsprong van dit sterretje, de asterisk, ligt in de computertaal. Wanneer u een sterretje toevoegt aan het einde van een zoekterm, vraag je je computer om te zoeken naar inhoud over die zoekterm, plus mogelijke woorden erna, zoals bijvoorbeeld trans* -vrouw, -man, -queer, -seksueel, enzovoort.

Veel maten en vormen

De trans*groep is dus een heel brede groep. Het kan gaan om mensen die zich anders kleden dan de maatschappij verwacht - mannelijker of vrouwelijker -, of om mensen die zich mannelijk voelen in een vrouwenlichaam, of andersom, of die zich nu eens mannelijk en dan weer vrouwelijk voelen, of die zich niet in de binaire opdeling herkennen. Sommigen wensen hun lichaam aan te passen, anderen willen toestemming zich anders te kleden en nog anderen willen zich als derde genderidentiteit erkend weten.

(Info overgenomen uit "Alles wat je altijd wilde weten over transgenders", een uitgave van Gelijke Kansen Vlaanderen i.s.m. çavaria)

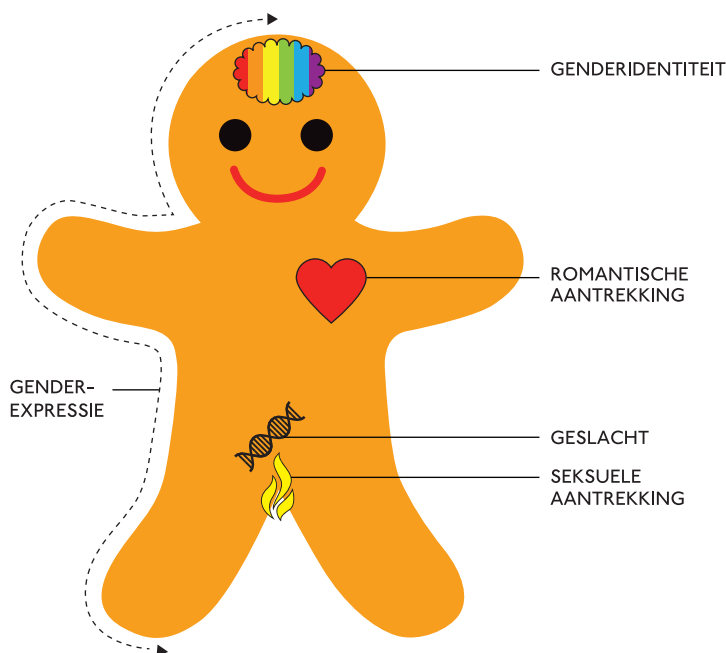
Drie hoofdgroepen

Doorgaans onderscheiden we in deze groep een drietal hoofdgroepen: travestieten, transgenderisten en transseksuelen. Niet iedereen is het overigens eens met deze opdeling, noch met de benamingen. Sommigen vinden ze zelfs aanstootgevend.

Travestiet • Kleedt zich sporadisch of regelmatig in de kledij die cultureel met de andere sekse wordt geassocieerd. De genderexpressie van die persoon wijkt dus af van zijn of haar sekse.

Transgenderist • Herkent zich niet in de sekse die zijn of haar lichaam dicteert. Voelt zich mannelijker of vrouwelijker, of nu eens man, dan vrouw, of vindt zich helemaal niet terug in de man-vrouwopdeling.

Transseksueel • Herkent zich niet in zijn of haar geboortegeslacht en wil dit in meer of mindere mate laten aanpassen door gebruik van hormonen en/of operatieve ingrepen.

Het genderkoekje toont de verschillende benaderingen van gender en aantreking en laat zien dat het niet altijd of/of is maar ook vaak en/en

Op de koffie bij bompá Gilbert en zijn lesbische kleindochter Margot

We schuiven op een stralende zondagmiddag aan tafel bij Margot Gysbrechts (20) en haar bompá Gilbert (73) om te praten over familie, vrienden, liefjes en hoe dat allemaal samenkomt. Genoeg stof voor een boeiend gesprek, lijkt ons.

Tekst: Misha Verdonck / Beeld: Sarah Van Looy

Wanneer beseftte je voor het eerst dat je op meisjes viel?

Margot: "Ik denk dat ik een jaar of dertien, veertien was. In het middelbaar merkte ik al dat mijn vriendinnen meer geïnteresseerd waren in jongens dan ik. Maar het was pas sinds ik begon te basketten dat ik mensen leerde kennen die er openlijk voor uitkwamen dat ze op meisjes vielen. 'Aha', dacht ik. 'Misschien is dat het wel'."

"In het begin wou ik echt allesbehalve op meisjes verliefd worden. Het maakte niet uit wat het wel was,

als ik dat maar niet moest toegeven. Uiteindelijk realiseerde ik me dat ik twee dingen kon doen. Het jaren verstoppen en ongelukkig zijn, of er eerlijk over zijn en me beter voelen. Ik koos voor optie twee."

"Toch heb ik daar een tijdje mee gezeten. Er zat een meisje in mijn klas die uit de kast was en ze werd altijd uitgelachen. Ik wou dat risico niet nemen om tegen mijn vrienden te zeggen: 'Hey ik ben eigenlijk (*praat zachter*) zoals dat meisje'. Gelukkig reageerden ze goed, tegen mijn verwachtingen in."

Hoe heb je het aangepakt om het aan je familie en je vrienden te vertellen?

Margot: "Eerst vertelde ik het aan mijn ouders, gaandeweg aan de hele familie en dan heb ik beslist om mijn hele vriendengroep in een keer in te lichten. De korte pijn hé." (*lacht*)

"Ik had een brief naar mijn ouders geschreven omdat ik de woorden nog niet echt kon uitspreken. Daar kreeg ik dan per brief een antwoord op. Ze wilden er niet zonder waarschuwing over beginnen, maar zeiden dat ik altijd mocht komen praten. En dat hebben we gedaan. Mijn broer heb ik dat nooit echt verteld. Hij stelde zich daar ook geen vragen bij. Als mijn lief naar hier kwam, dat was gewoon, ja..."

Bompa: "Normaal."

Margot: "Inderdaad, normaal. Mijn nichten heb ik het wel zelf verteld, maar ik weet niet meer hoe ik het jullie heb verteld." (*kijkt naar bompa*)

Bompa: "Je hebt daar niet echt over gecommuniceerd. Maar de bomma, zij had dat wel door. Je bent uiteindelijk ons kleinkind. Op familiefeesten nemen de neven en nichten het lief mee, dan zagen we jouw lief op dat moment dus ook."

Margot: "Inderdaad, ik heb het eigenlijk alleen direct tegen mijn ouders gezegd en daarna is het zo gegroeid. Ik denk dat ik in de maanden waarin ik eerst mezelf probeerde te aanvaarden wel een ambetante puber was."

Bompa: "We waren allemaal ambetante pubers, hoor. Dat heeft niets met je seksuele geaardheid te maken." (*hilariteit*)

In je vriendengroep heb je het in een keer verteld. Was dat een moeilijke stap?

Margot: "Dat wel. Ik wou eigenlijk niet toegeven dat ik op meisjes val, hoewel ik al een relatie had en daarover praatte. Ik gebruikte gewoon geen namen, waardoor zij dachten dat het een heterorelatie was. Nadien zei ik dat ze eigenlijk fout waren en dat ik met een meisje samen was. Daar kwamen vooral goeie reacties op. Bij

de basketbal was dat een beetje makkelijker. Ik had het geluk dat ik niet de eerste of de enige was, terwijl dat in mijn vriendengroep lang wel zo was."

"Op school kwam het uit door een misverstand. Een klasgenoot was mijn vriendin tegengekomen en dacht wel een kans te maken. Zij had zich versproken en niet lang daarna kwam uit dat ik haar lief was. Ik had het bewust nog niet aan die jongens verteld en ze probeerden me wel een paar weken belachelijk te maken, maar dat stopte vrij snel. Daarna was vooral onwetendheid en domme grapjes die je zo vaak hoort. Tja, in een groep krijg je daar gewoonlijk een paar slechte reacties op."

Bompa: "Op dat moment leer je je vrienden kennen. Eén goede vriend is veel belangrijker dan tien die je niet steunen."

Vind je sinds je uit de kast bent makkelijker aansluiting bij andere holebi's?

Margot: "Ik ben wel gaandeweg meer op zoek gegaan naar mensen die me aanvaarden zoals ik ben. Mijn vriendengroep staat ook al wat verder op dat vlak. Ze stellen zich daar geen vragen bij."

Bompa: "Die zijn misschien ook wat 'homo'gener."

Margot: (*lacht*) "Ja!"

Bompa: "Ik ken niet al je vrienden, maar als we naar de basketbal komen kijken, zien we ook hoe jullie met elkaar omgaan. Het is een normale gang van zaken. Je hebt ook ploeggenoten die een vriend hebben."

Margot: "Ik denk dat ik nu zelfs de enige speelster ben die op meisjes valt. Mijn teamgenoten hebben allemaal een vriend, maar als we samen iets gaan doen zeggen ze bewust 'Neemt iedereen hun lief mee?' in plaats van 'vriend', zodat ik me ook aangesproken voel."

Voel je nu meer een verbondenheid met de holebi-en transgemeenschap?

Margot: "Ik zit in een vrijwilligersgroep bij Wel Jong Niet Hetero, een jongerenorganisatie voor holebi's, waar ook een paar mensen van op mijn studentenjob bij zitten. Een jaar geleden kwam ik voor het eerst in een situatie

“Toen ik klein was, was seksualiteit taboe, nu wordt er openlijk over gesproken en dat vind ik heel goed”

waarin ik me als lesbische echt onveilig voelde. Ik heb daar toen een opiniestuk over geschreven dat vrij veel aandacht had gekregen. Toen realiseerde ik me wel dat hoewel ik het niet moeilijk had met mijn seksuele geaardheid, en mijn vrienden ook niet, anderen het er soms wel nog lastig mee hadden. Het is niet omdat de coming-out bij mij gemakkelijk gegaan was dat dat überhaupt voor iedereen zo is. Dus ik wilde me meer in die groep gooien en mee een verschil uitmaken door me sneller uit te spreken tegen homofobie.”

“Toen de kranten mijn opiniestuk oppikten, werd ik herleid tot een lesbische tiener. Dat vond ik erg omdat het doel van dat opiniestuk was om af te stappen van zo’n reductie. Zo ben ik sneller beginnen schrijven als er iets gebeurt dat niet oké is, of wanneer iets moet veranderen. Toen Bo Van Spilbeeck naar buiten kwam als transgender en er enkele nare reacties kwamen,

dacht ik ook: dit is iets waar we voor moeten opstaan.” In dat opzicht brengen mensen zoals Bo Van Spilbeeck dat onderwerp in de huiskamer.

Margot: “Bo heeft een debat geopend. Ik was best geschrokken van de negatieve reacties.”

Bompa: “Maar er waren ook heel veel positieve.”

Margot: “Ja. Op Twitter heerste er helaas een negatieve sfeer... Dat was slikken. Ik moest reageren. Niet omdat ik hoop dat Van Gils en Gasten daarover gaat debatteren, maar wel om transfobben te tonen dat hun reactie echt niet kan.”

“Bo is een belangrijk figuur omdat zij het eerste grote mediafiguur is dat dagelijks op tv komt. Haar gezin heeft ook de schoonheid van de liefde aangetoond. Ze

waren eerst een heterogezin, en nu kiezen ze er bewust voor om geen labels te plakken. Ze zeiden gewoon: 'We blijven samen omdat we van elkaar houden en dat is het einde van de discussie.'

Zijn er figuren waar jij naar opkijkt of waar jij inspiratie uit haalt?

Margot: "Ik volg wel veel mensen uit de holebigemeenschap, zoals Cammie Scott en Shannon, twee YouTube-sterren uit Amerika. Dat was een lesbisch koppel dat vlogde over hun relatie. De speech van Ellen Page, toen ze zei 'I'm gay and I'm tired of being someone else,' dat was ook een inspirerend moment."

"Vooral mijn vrienden hebben me sterker gemaakt. Vroeger zei ik vaak 'lief' in plaats van 'vriendin' om confrontatie te vermijden. Een vriendin merkte dat op en nu doe ik dat minder, om op een subtiele manier uit te dagen tot denken. Mijn vrienden doen dat door op hekken te klimmen, ik doe dat al schrijvend. Die verschillen in aanpak vind ik plezant."

"Het is ook belangrijk, er zijn nog steeds dingen die moeten veranderen. Wat gebeurde in het middelbaar, dat was onwetendheid en kudgedrag. Maar er zijn nog steeds mensen die je uitschelden als je over straat loopt. Er zijn holebi's die een dubbelleven leiden. Dat mijn opiniestuk zo'n impact had, betekent dat homoseksualiteit nog steeds een gevoelig onderwerp is. Sommigen geloofden me niet 'want dit is België en hier gebeuren zo'n dingen niet'. Dat komt hard aan. Het schuilt immers in de kleine dingen. Van elkaars hand niet vasthouden tot een meter afstand nemen, tot iemand die je uitmaakt voor 'vuile lesbo'."

Bompa: "Er is nog veel werk aan de winkel."

Margot: "Inderdaad. Je wordt soms ook herleid tot je seksuele geaardheid. Mensen die naar je verwijzen als 'die lesbische'. Dan heb ik zoiets van... liever niet. Om-schrijf me met kwaliteiten en karaktertrekken of zelfs uiterlijke kenmerken, maar niet enkel mijn seksuele geaardheid."

Je bent dus 'Margot de schrijfster.... die ook lesbisch is'.

Margot: "Dat is goed, dat mag." (*lacht*)

Nu we het hebben over schrijven, wat vind jij van Margot haar artikels?

Bompa: (enthousiast) "Vooral dat opiniestuk van een jaar terug vind ik goed! Toen ik klein was, was seksualiteit taboe, nu wordt er openlijk over gesproken en dat vind ik heel goed. De jeugd is mondiger, stelt gemakkelijker vragen over seksualiteit. Zoals nu met Dokter Bea op Ketnet, daar komt vanalles ter sprake. Misschien zijn er zelfs ouders die meekijken en zeggen: 'Tiens, dat wist ik niet.'"
(*lacht*)

"Wanneer meer mensen durven praten over hun seksualiteit wordt de cirkel groter en vinden ze elkaar makkelijker. Dat is heel belangrijk. Iedereen heeft twee kanten (mannelijkheid en vrouwelijkheid, red.) in zich zitten. Bij de ene wat meer uitgesproken dan bij de andere. Zelfs als dat uitgesproken is, hoeft dat nog niets met je seksuele geaardheid te maken hebben."

Wat willen jullie nog meegeven aan mensen die ook met twijfels zitten over hun seksualiteit of hun gender en hoe ze dat kunnen aanbrengen bij hun (groot)ouders, of hun (klein)kinderen?

Margot: "Mijn raad is: zoek niet naar een hokje om in te kruipen. Het is oké om te zeggen 'mama, papa, vrienden, ik weet het niet'. Je moet niet per se die zoektocht doen naar het perfecte label. Je hoeft dat ook niet te hebben om bij de holebi- en transgemeenschap te horen. Als je gelukkig bent met jezelf hebben anderen weinig te zeggen. En als ze daar dan toch iets op zeggen, weet je meteen dat ze weinig meerwaarde leveren tot je leven."

Bompa: "Ik zou zeggen: communicatie, communicatie, communicatie. Zelfs al is dat op dat moment een harde dobber. Ik denk dat veel ouders te veel bezig zijn met hun eigen problemen en dat ze de problemen van hun kinderen niet zien. Communiceren is vaak luisteren naar wat de andere zegt en dat laten bezinken. Er niet lukraak op antwoorden, want daar los je niets mee op. Met praten misdoe je niets. (*kijkt naar Margot*) Bij mij mag ze altijd komen klappen. En het leven is simpel, hé. De bloemekes groeien elke dag."

Inspirerende geschiedenis

40 jaar strijden voor holebi's en transgenders

Tekst: Dennis De Roover

Eerste verenigingen

Suzan Daniel richtte in 1953 het CCB (Centre Culturel Belge/Cultuurcentrum België) op, de eerste vereniging voor homo's en lesbiennes in België. Daniels bezoek aan het congres van het Internationaal Comité voor Seksuele Rechtsgelijkheid (ICSE, een voorloper van ILGA) in 1953 in Amsterdam inspireerde haar om het CCB op te richten.

In de jaren zestig ontstaat de eerste Vlaamse homo-vereniging: het CCL-COC. De eerste homoverenigingen in België voerden niet meteen publiekelijk actie voor maatschappelijke aanvaarding. Zelfaanvaarding op zich bleek voor velen al een grote opgave.

In 1971 werd het G.O.C. (Gespreks-en Onthaalcentrum) opgericht. In de jaren zeventig zou dit tot een belangrijk centrum uitgroeien. Naast de uitvalsbasis in Dambruggestraat in Antwerpen, ontstonden ook in andere provincies afdelingen. Bijvoorbeeld het G.O.C. Limburg. Toch slaagde G.O.C. niet in de ambitie om uit te groeien tot een koepelvereniging.

Kiem van activisme

In 1965 werd in het Belgische Parlement het artikel 372bis goedgekeurd. Dat artikel maakte homoseksuele contacten onder de 18 jaar strafbaar. Voor hetero's bleef de grens voor seksuele contacten op 16 jaar. Het was een wetwijziging die homo's en lesbiennes zou binden in hun strijd voor gelijke rechten.

In 1973 kwamen homo's en lesbiennes voor het eerst als

groep op straat in België, tijdens een abortusbetoging in Gent.

In 1977 werd de Federatie Werkgroepen Homofilie (FWH), de voorloper van çavaria, opgericht. De organisatie ontstond uit fusies van verscheidene homogroepen en kreeg subsidies van Rika De Backer (CVP, vandaag CD&V).

Niet alle verenigingen maakten deel uit van de FWH. Zo was er de 'links-feministische' groep De Rooie Vlinder die voor een confronterende koers ging en de aanpak van FWH te voorzichtig vond. In 1978 organiseerde De Rooie Vlinder in Gent de eerste homodag, waarvan de activiteiten nog binnenskamers plaatsvonden. In 1979 vond in Antwerpen de tweede homodag plaats, waarbij ook een betoging in de straten hoorde. In 1985 werd artikel 372bis afgeschaft.

Aids / hiv

Midden jaren tachtig begon het hiv-virus zich te verspreiden over Europa. Veel mensen kregen aids. Er waren nog geen aidsremmers. Besmet raken betekende vaak kort daarop sterven. Er werd gesproken over 'een homoziekte' of 'de homopest'. In 1985 werd de Aidstelefoon gestart.

In de jaren tachtig treuzelde de overheid met de start van aidspreventie. Het FWH deelde informatiefolders aan de eigen doelgroep uit en gaf persconferenties. Contacten tussen de FWH, het Instituut voor Tropische Geneeskunde en enkele artsen leidden in 1985 tot de oprichting van een aparte organisatie: de Stichting Aids Gezondheidszorg. Dokter Peter Piot werd de eerste voorzitter van de stichting. Op het einde van de jaren tachtig begon een 'AIDS-bus' rond te rijden door Vlaanderen om de bevolking te sensibiliseren.

In de jaren negentig raakte de overheid actiever betrokken bij de aidspreventie. In 1994 startte de befaamde 'Zet 'm op'-campagne. De campagne stapte af van eerdere communicatiestrategieën die vooral angst voor de ziekte wilden opwekken. Seks werd ontdaan van zijn negatieve bijklank. De campagne koppelde sexappeal en humor aan het promoten van condoomgebruik.

In 2001 lanceerde de Vlaamse overheid een beruchte campagne rond veilig vrijen. De campagne wilde jongeren bereiken met de schuttingtaal van pubers. Vooral 'Bla bla bla en dan pas boem boem boem' was een slogan die jaren bleef hangen.

Vandaag is er een interfederaal plan tegen aids en hiv. Sensoa voert nog regelmatig preventiecampagnes die specifiek gericht zijn op mannen die seks hebben met mannen.

Zichtbaarheid

De strijd voor holebi- en transgenderrechten hing vaak samen met de nood aan zichtbaarheid. Zowel de media, de coming-out van Bekende Vlamingen en de holebi- en transgenderbeweging speelden hierin een rol.

Op 1 december 1966 zond de jonge openbare omroep BRT voor het eerst een programma uit dat volledig rond homoseksualiteit draaide en ook travestie kort belichtte: 'Diagnose van het Anders-Zijn'.

In december 1970 deed zanger Will Ferdy als eerste bekende persoon in Vlaanderen zijn coming-out, op radio én televisie. De openlijk homoseksuele artiest ondervond daarvan een tijd de weerslag. Concertorganisatoren programmeerden hem niet meer. Zijn publiek bleef hem echter trouw en hij bouwde een rijke zangcarrière uit. In 2015 gaf Çavaria Will Ferdy de prestigieuze Çavaria Lifetime Achievement Award voor zijn 'pionierscoming-out'.

In de loop van de jaren tachtig geraakte het homoactivisme in een impasse. Er was interne verdeeldheid binnen het FWH, de voorloper van Çavaria. De verspreiding van aids in Europa en de economische crisis hadden

hun weerslag op de persoonlijke levens van holebi's en transgenders in België.

Eind jaren tachtig krabbelde de beweging overeind. Aangezien discriminatie ten opzichte van homoseksualiteit nog niet op de politieke agenda stond, werd dit een van de belangrijkste werkpunten van de FWH. Op 5 mei 1990 vond de eerste Roze Zaterdag plaats in Antwerpen. Vanaf 1996 vindt deze manifestatie onafgebroken plaats in Brussel.

Steeds meer bekende holebi's kwamen uit voor hun seksuele oriëntatie: Tom Lanoye, Kurt Van Eeghem, Alexandra Potvin, Yasmine, Dré Steemans alias Felice Damiano, Koen Crucke, Tom De Cock, Sven Pichal, Nathalie Delporte, Wim De Vilder, Daniella Somers ... en uiteindelijk zelfs Bart Kaëll, Luc Appermont en Johan Verstreken.

FWH publiceerde in 1993 de eerste editie van het tijdschrift ZiZo. Het blad ontstond uit de Homo- en Lesbiennekrant van de FWH en de Janet, een krant die in de schoot van de linkse halebvereniging Het Roze Aktiefront (RAF) was ontstaan en gaandeweg een onafhankelijke koers van het RAF voer.

Gaat en verenigt u!

Eind jaren tachtig en begin jaren negentig ontstond een gunstig klimaat voor een bloeiend verenigingsleven in Vlaanderen. Homo's en lesbiennes waren zichtbaarder geworden en de professionalisering van de beweging leverde appreciatie door de overheid op.

De FWH bedacht het woord 'holebi'. De term dook op in 1992 toen de koepel voor het eerst een holebiprijs uitreikte voor de meest verdienstelijke homo, lesbienne of biseksueel van het jaar.

In de jaren tachtig ontstaan in de grote Vlaamse steden enkele homojongerenverenigingen. Vanaf 1994 beginnen zij samen te werken voor de organisatie van jongerentrefdagen. De eerste trefdag vond plaats in Blankenberge. De organisatie van dergelijke meerdaagse activiteiten leidde tot structureel overleg tussen de holebi-jongerenverenigingen en het ontstaan van Wel Jong Niet Hetero. In 1997 neemt die organisatie haar eerste betaalde werkracht in dienst.

Na de verenigingen in de grote steden ontstaan er ook aftakkingen of nieuwe groeperingen in kleinere regio's zoals Herentals, Ieper, Hoogstraten en Geraardsbergen. Er werd nagedacht over vaste plekken in de stad waar de verenigingen konden samenkomen, 'roze huizen'. Zo groepeerden Gentse holebiverenigingen zich begin

jaren negentig in het samenwerkingsverband G.H.L.B. met als doel een 'roze huis' op te richten. Ze krijgen van het stadsbestuur het gebouw op de hoek van de Kammerstraat en de Belfortstraat in erfpacht. Op vrijdag 24 maart 2000 huldigt toenmalig burgemeester Frank Beke (SP, vandaag sp.a) het gebouw in.

In 1994 riep Denis Bouwen na een geslaagde Roze Zaterdag op zijn beurt in Antwerpen enkele enthousiastelingen bijeen. Het resulteert in 1995 in de oprichting van vzw Het Roze Huis. Op 23-24 september 2000 openen Het Roze Huis en Café Den Draak feestelijk de deuren.

Holebihuis Vlaams-Brabant in Leuven, Regenbooghuis Limburg in Hasselt en REBUS in Oostende vierden hun opening respectievelijk in 2009, 2012 en 2014.

In de nillies evolueerde de holebibeweging naar een holebi- en transgenderbeweging. In 2005 werd de doelgroep transgenders expliciet opgenomen in de statuten van wat toen nog de Holebifederatie heette. In 2009 werd de missie van de organisatie uitgebreid met het thema gender, naast het reeds bestaande thema seksuele oriëntatie. Het besef groeide dat niet enkel de seksuele oriëntatie maar ook de genderrol holebi's in een maatschappelijk kwetsbare positie brengt. Bovendien wilde men transgenders een volwaardige plaats in de beweging geven. In 2010 werd de Holebifederatie omgedoopt tot 'çavaria'.

Schuimwijn en rijst voor "lege doos"

Tom Lanoye en René Los laten contract registreren

Van onze redacteur

Tom houdt van René. En omgekeerd. Op 16 januari trokken ze naar een notaris in Sinaai om daar een "samenlevingscontract" op te stellen. De tortelduifjes lieten zaterdag hun contract als eerste homokoppel registreren op de Antwerpse dienst voor Burgerlijke Stand. Met een feestje op het kabinet van schepen Patsy Sörensen en in de Bourla achteraf.

"Een niet onaardige regeling die voor verbetering vatbaar is". Zo ziet Ingrid Vander Veken (47) de registratie van haar samenlevingscontract met Paul Goris (48). Sinds 1 januari kunnen Antwerpse koppels, hetero of homo, hun door een notaris opgestelde contract laten registreren. Ingrid en Paul deden dat als eerste, zaterdag volgden schrijver Tom Lanoye en zijn vriend René Los, politiek secretaris van Agalev-Antwerpen. De twee koppels vierden zaterdag samen feest.

"Wettelijk stelt de registratie niets voor", weet Ingrid, maar de betrokkenen zien het als een signaal naar de hogere overheid toe. Om eindelijk eens werk te maken van gelijke rechten voor homo's en lesbiennes en ongehuwd samenwonenden.

Een registratie is geen huwelijk. Een ceremonie of ontvangst op het stadhuis is niet toegelaten, maar de gebeurte-

nis zaterdag had meer weg van een grote, goed voorbereide mediashow dan van het droge krabbelen van twee handtekeningen. Tientallen Bekende Vlamingen uit media, toneel en literatuur kwamen rijst gooien en een glaasje schuimwijn nuttigen in een zelfvoldaan "Kijk eens wat wij nu weer gerealiseerd hebben"-sfeertje.

De samenlevenden mochten speechen, La Esteralla zong twee klassiekers. Ook progres-

sieve politici ontbraken niet op het appel. Schepenen Sörensen, Verstraelen, Antonis en Vogels, zowat de volledige Agalev-fractie uit de gemeenteraad, onafhankelijke Ludo De Ranter en SP'er Jan Calewaert, VU-politica Nelly Maes, Nadia Merchiers (SP) en senator Eddy Boutmans (Agalev) kwamen hun steun betuigen.

"De registratie mag dan al een lege doos zijn, we hebben

hier gelukkig geen lege kamer", merkte Patsy Sörensen op toen ze haar overvolle kabinet aanschouwde.

Ook Mieke Louwette van de Katholieke Arbeiders Vrouwen was van de partij. Zij kwam de nieuwe brochure over ongehuwd samenwonen voorstellen. "Nooit gedacht dat ik nog eens blij zou zijn met een boek van het KAV", bedankte Tom Lanoye.

D.V.

Tom Lanoye en zijn vriend René Los, geëscorteerd door Ingrid Vander Veken en Paul Goris.

▷GvA-foto: Ludo Mariën

Grote overwinningen

Decennia activisme en de opleving van de beweging in de jaren negentig, effenden het pad voor de grote doorbraak in de zichtbaarheid én bespreekbaarheid van holebiseksualiteit en transgenderisme in de Vlaamse en Belgische samenleving.

In 1996 tekenden schrijver Tom Lanoye en René Los onder grote pers aandacht een samenlevingscontract. Ze grepen die kans om aan te klagen dat deze regeling een 'lege doos' was.

Bij de federale verkiezingen van 1999 werd het Belgische politieke landschap door elkaar geschud. CVP leed grote verliezen. Er kwam een paarsgroene regering on-

der leiding van Guy Verhofstadt die oren had naar de eisen van de holebibeweging. In 2001 zwichtte ook de CVP na intensief lobbywerk. Het homohuwelijk belandde in het partijprogramma van de Vlaamse christendemocraten die zich dat jaar omdoopten tot CD&V. Op 30 januari 2003 keurde het Parlement met een ruime meerderheid de openstelling van het burgerlijk huwelijk goed. Datzelfde jaar werd een wetswijziging doorgevoerd waardoor discriminatie op basis van onder andere geslacht en seksuele geaardheid strafbaar werd.

Onder de Regering-Verhofstadt II kregen holebi's de mogelijkheid om kinderen te adopteren. De wet die dat mogelijk maakte trad in 2006 in werking.

In de beginjaren van het nieuwe millennium kwam

voor het eerst het transgenderthema sterk op de politieke agenda. Een wet van 10 mei 2007 regelde de geslachtsverandering van transseksuele personen, zij het onder strenge voorwaarden.

In 2011 trad Elio Di Rupo aan als premier. Hij werd de eerste mannelijke premier ter wereld die al uit de kast was als homo tijdens zijn aantreden als regeringsleider. Het werd een item in de internationale media, niet in België. De Belgische bevolking en media lagen niet wakker van de seksuele oriëntatie van de premier. Er vloeide vooral veel inkt over Di Rupo's gebrekkige Nederlands. Zijn regering werd geconfronteerd met de homofobe moord op Ihsane Jarfi. Er kwam een interfederaal actieplan tegen homofob en transfoob geweld,

waarbij de verscheidene bestuursniveaus en regeringen in België betrokken werden.

De Vlaamse holebi- en transgenderbeweging bestaat intussen meer dan 40 jaar. Onze LGBT-wetgeving is op Europees niveau behoorlijk progressief, maar is de houding van de Vlamingen tegenover holebi's en transgenders even sterk geëvolueerd in positieve zin? Wanneer zullen holebi's en transgenders niet langer als kwetsbare groep in de welzijnsstatistieken opduiken? Hoe zal de emancipatiestrijd internationaal verder verlopen? Het zijn vragen die çavaria alert houden en motiveert om blijvende vooruitgang na te streven. De geschiedenis van de toekomst wordt immers elke dag geschreven.

Meer weten over de geschiedenis van de LGBT-beweging?

www.holebipioniers.be

www.fondssuzandaniel.be

Rik Beckers, coördinator Holebipastores, een man van God en verbinding

Ons gesprek vindt plaats tijdens een van die ijsdagen in februari, maar Rik Beckers is zo iemand die je meteen een warm gevoel geeft. Officieel is hij priester op rust, maar veel rust is aan hem niet besteed. Hij is actief als vrijwilliger, onder meer binnen çavaria en als coördinator van de Holebipastores. Dat is een ontmoetingsgroep voor holebi's die pastoraal werkzaam zijn en elkaar ondersteunen.

Tekst: David Schoenmaekers / Beeld: Sophie Nuytten

De grote spreidstand in de religies

"Als ik aan religie denk, denk ik aan het woord *religare*, verbinden," steekt Rik Beckers van wal. "Religie heeft de functie mensen te verbinden en plaatst de hele persoon, in al zijn aspecten en in heel zijn bestaan, op de voorgrond. In verband met seksuele oriëntatie heeft *religare* niet alleen te maken met het respect voor de persoon, maar ook met erkenning van en waardering voor de seksuele geaardheid van ieder mens."

Voor Rik Beckers is het dan al lang een uitgemaakte zaak: "Als gelovige denk ik dat we geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis, verbonden met andere mensen. Ik denk dat God wenst dat we zijn wie we zijn, met de seksuele geaardheid die ons meegegeven is. Als mijn oriëntatie zo is dat ik georiënteerd ben op personen van hetzelfde geslacht, dan is dat goed."

"In de kerken van verschillende geloofsovertuigingen is er vaak een moeilijke verhouding tussen religie en sek-

suele oriëntatie en genderidentiteit. Tussen het ideaal en het concrete leven van mensen is vaak een groot verschil. In de kerkelijk georganiseerde religies rijdt men nogal eens met de rem op. In verband met seksuele oriëntatie en genderidentiteit denkt en spreekt men te vaak uitsluitend over man-vrouw. De diversiteit komt te weinig aan bod of men kan er moeilijk mee omgaan.”

Voorzichtige evolutie in de katholieke kerk

Als katholiek priester is Rik Beckers natuurlijk het meest vertrouwd met de Rooms-Katholieke Kerk. “Het officiële standpunt was: je mag het zijn, maar je mag het niet beleven, wat natuurlijk ook een groot verschil is en bovendien niet realistisch is. Ik merk wel dat er in het spreken een kleine evolutie is in positieve zin. Het is niet meer zo veroordelend als in het verleden. De paus heeft zelfs letterlijk de woorden gebruikt: ‘Wie ben ik om hen te veroordelen?’”

“Bij personen in ons land zoals bisschop Bonny en kardinaal De Kesel is er een evolutie in het denken, onder andere over het aanvaarden van een zegening van holebirelaties. Je kan niet verwachten dat het kerkelijk huwelijk zal worden opengesteld, maar ik vind het heel waardevol als een zegening zou kunnen. Met onze groep van Holebipastores zijn we regelmatig voorgegaan in vieringen met zegening van holebikoppels. Voor holebikoppels die dat belangrijk vinden, is dat een steun.”

Grotere openheid aan de basis

Hoe kijkt Rik Beckers naar die grotere openheid in de kerk voor holebi's en transgenders? “Voor mij moet het verder gaan dan respecteren, niet-veroordelen. Het moet aanvaarden en erkennen zijn van het anders-zijn, van de seksuele geaardheid. In die zin moeten de geesten in de religies nog rijpen. De evolutie binnen de kerk is niet zo snel als op maatschappelijk vlak. Ik weet natuurlijk ook dat er op het vlak van aanvaarding van holebi's en transgenders in de maatschappij nog werk aan de winkel is.”

Bij de katholieke kerk is er niet alleen de kloof tussen het ideaal en de praktijk, maar ook tussen de hiërarchie en de basis. “Wanneer gelovige holebi's en transgenders zich aansluiten bij een geloofsgemeenschap en daar actief zijn, is daar meestal wel sprake van openheid en aanvaarding. En dat staat ook in schril contrast met het officiële standpunt van de kerk.”

Al zijn er ook stromingen van conservatieve katholieken. “Ja, zoals die er ook maatschappelijk zijn. Je ziet dat bijvoorbeeld bij een homokoppel dat hand in hand loopt. Dan worden ze nageroepen. Er is de *gaybashing*. Er is dus nog een evolutie nodig in de geesten van mensen en hun gedragingen.”

Het verenigen van gelovige holebi's

Bij de start van de Holebipastores, rond 1980, was ook deze vereniging een deel van de emancipatiestrijd. Hoewel Rik Beckers er toen nog niet bij was, weet hij wel te vertellen: “Het kaderde in de geest van de tijd dat er actie moest zijn voor acceptatie en gelijke rechten. In de geschiedenis van de holebibeweging zijn de groepen die opgericht werden rond seksuele oriëntatie en geloof, van zeer groot belang geweest in de evolutie van de aanvaarding van homoseksualiteit in onze maatschappij. Ze hebben eigenlijk pionierswerk gedaan en heel veel mensen opgevangen, ondersteund, begeleid. Het waren veilige havens om zich te kunnen uiten en lot- en tochtgenoten te vinden.”

Weinigen weten het wellicht, maar de Holebipastores nemen al meer dan twintig jaar het initiatief om naar aanleiding van de Pride een religieuze, oecumenische viering te houden. Rik Beckers geeft mee vorm aan deze vieringen “waar gelovige holebi's welkom zijn, omdat we ook iets te vieren hebben.”

“Daarnaast zijn we een aantal jaren mee opgestapt in de Pride als een statement om ons te laten zien als gelovige holebi's. Dat was heel gewoon, niets extravagants, maar wij liepen wel met de slogan ‘Gezegend de liefde van de holebi's’. Een duidelijk statement dus: de liefde tussen holebi's is ook een zegen, een weldaad voor mensen. Dat hebben we een paar jaar gedaan en het viel op in de media.”

Van actie naar zichtbaarheid

Gevraagd naar verschillen tussen oudere en jongere holebi's en transgenders, zet Rik Beckers de actie voor acceptatie van enkele decennia geleden terug af tegenover de zichtbaarheid vandaag. "Seksuele diversiteit komt nu veel meer ter sprake. Het is bespreekbaar in de media en het is veel meer aanvaard. Jongeren vandaag hebben meer rolmodellen en dat helpt in hun strijd met het worstelen met hun seksuele geaardheid, want daarin denk ik dat ze niet verschillen van ouderen. Ook jongeren die vandaag hun seksualiteit

ontdekken, hebben hun weg te gaan om zichzelf te aanvaarden en te bevestigen zoals ze zijn."

"Het voordeel van jongeren is dat ze kunnen genieten van de strijd die ouderen geleverd hebben voor gelijke rechten. Ze kunnen er de vruchten van plukken. Ze worden vandaag met andere problemen geconfronteerd zoals pesten en *gaybashing*. Misschien komt dat juist meer voor omdat ze hun seksuele geaardheid uiten, wat ouderen minder deden. Ik zie dus wel een hele evolutie en veel pluspunten voor jongeren."

Nood aan meer welzijn

"Voor mij heeft zowel de maatschappij als de kerk nog meer nood aan een open, onbevangen blik naar mensen

toe. Ook zouden ze meer moeten opkomen voor duidelijke waarden en normen. Dat zijn op zich vrij gewone dingen, maar niet altijd makkelijk in de praktijk te brengen: respect voor het zijn en het anders-zijn van anderen, nood aan verbinding en solidariteit tussen mensen."

"Ik vind dat die absoluut nodig zijn in een maatschappij die toch wel sterk individualistisch gekleurd is, waarin de selfiecultuur hoge toppen scheert. Welzijn en welbevinden vragen toch meer aandacht. Er is al wel veel gerealiseerd, maar we weten ook dat de zelfmoordcijfers nog erg hoog liggen in de holebi- en transgendersgemeenschap."

“Welzijn heeft voor mij te maken met een hoop zaken: zorg, zorgdragend, omringen, verbinden, aanvaarden, eren, helpen, respecteren, helen, nabijheid, geborgenheid, tederheid. Een steentje bijdragen om dat in de praktijk te laten voelen aan andere mensen, aan elkaar, dat is toch enorm belangrijk om het welzijn te bevorderen. Het heeft voor mij met al die aspecten te maken. Focussen op verbinding met mensen, solidariteit...”

De aandacht van anderen, de kracht in jezelf

Niet dat hij begint te preken, maar je merkt dat een gepensioneerde priester zijn kazuifel toch niet helemaal aan de haak hangt. Dat valt nog meer op als ik Rik Beckers vraag waar mensen steun kunnen vinden of kracht putten als ze worden geconfronteerd met uitdagingen.

“Voor mij is het een dubbele beweging. De eerste beweging vertrekt vanuit het evangelie. Als je kijkt hoe Jezus met mensen omgaat: ziet hij iemand langs de weg, dan houdt hij halt. Hij loopt niet voorbij, maar spreekt die aan, roept die bij naam. Mensen die buiten de maatschappij gezet werden en de moed hadden de grens te doorbreken, melaatsen met name. Toch gaan ze naar Jezus en hij laat dat toe. Meer nog, hij raakt hen aan. Letterlijk, figuurlijk... Een nabijheid voelen van andere mensen, maar hij raakt hen ook door zijn manier van handelen. Vanuit kerkelijke middens en de maatschappij moeten we aandacht hebben voor mensen die hulp nodig hebben.”

“De tweede beweging vertrekt vanuit jezelf. Zoek verbinding, zoek lot- of tochtgenoten. Trek je op aan rolmodellen, laat je daardoor raken, inspireren, om je eigen weg te zoeken. Oriënteer je naar holebi- en transgendergroepen of samenkomsten die ook onder-

steunend zijn. Geloof in jezelf, in de kracht die in jou aanwezig is. Dat is een beweging vanuit jezelf naar de anderen toe. Dat kan bevrijdend zijn, maar er is ook moed voor nodig en er moet een mate van vertrouwen en veiligheid zijn.”

“Bij bisschop Bonny en kardinaal De Kesel is er een evolutie in het denken, onder andere over het aanvaarden van holebirelaties”

“Dus het is een dubbele beweging waar je voor elkaar iets kan betekenen. Dat maakt ontmoeten mogelijk, dus los van elk moeten. Dan kan het groeien in verbondenheid tot stand komen. Gelovigen kunnen Christus daarin zien als het ultieme rolmodel en hij kan ook een spiegel voorhouden.”

De bevrijdende weg van Rik

Op een moment dat Rik Beckers op de drempel van zijn zeventiger jaren staat, vertrouwt hij ons een persoonlijke terugblik toe. “Als ik naar mezelf kijk, weet ik wel dat ik een tijd geworsteld heb met mijn seksuele geaardheid. Door mij te informeren naar mogelijkheden, is bij mij het idee gegroeid om initiatief te nemen en contact te zoeken met de Holebipastores. Dat was een heel proces, maar toen voelde dat bevrijdend en deugddoend. Het maakte mij meer weerbaar en gaf me veerkracht. Zo ben ik me meer en meer in de groep gaan engageren.”

“Hoe combineer je priester-zijn en homo-zijn? Het is een proces van zelfaanvaarding. Met positief resultaat, want naarmate ik mezelf meer oké vind, is er een invloed op mijn functioneren, op mijn functioneren binnen het pastoraal werk. Zoals in de bijbel staat: ‘Bemin je naaste zoals jezelf’. Dat tweede is dikwijls moeilijker dan het eerste, maar vanuit het tweede kan dat eerste ook beter. Dus van jezelf houden zoals ge zijt. Niet alleen met je mogelijkheden, maar ook met je beperktheden en ook met jouw seksuele geaardheid. Het is één.”

HOLEBI ANDERS ZIJN IS VERWARREND

Zelfdoding

Die verwarring kan overigens zeer zware vormen aannemen. Meer dan de helft van de lesbische of biseksuele meisjes zouden al ernstig zelfdoding overwogen hebben. Dat is drie keer zoveel als heteromeisjes van dezelfde leeftijd. Het aantal zelfdodingspogingen ligt vijf keer zo hoog. Homojongens ondernemen dubbel zoveel zelfdodingspogingen als hun heteroseksuele leeftijdsgenoten.

Onderzoekers vermoeden dat de oorzaak hiervoor te vinden is in het gebrek aan rolmodellen, de moeizame vorming van een minderheidsidentiteit, stigmatisering en verinnerlijkte homofobie.

Gebrek aan rolmodellen

Wanneer je jezelf als 'anders' ervaart, ga je doorgaans op zoek naar mede-'anderen', liefst openbare figuren die aantonen dat je 'anders-zijn' geen probleem of hindernis hoeft te zijn. Dergelijke rolmodellen zijn er ook voor holebi's, maar niet zo veel als je eigenlijk zou verwachten. Als ongeveer een tiende van de bevolking holebi is, zou je ook verwachten dat een tiende van de acteurs, politici, sportvedetten dat is. Toch merken we dat niet. De mogelijkheden om je met zo'n rolmodel te identificeren zijn dus eerder beperkt.

Bovendien werkt de onzichtbaarheid van vele holebi's ontradend.

Het lijkt dan alsof die holebi's 'problemen verwachten' wanneer ze open zouden zijn. Het is niet zeker dat sommige bekende figuren om die reden in de kast blijven. Sommigen vinden gewoon dat hun privéleven net dat is: privé.

Minderheidsidentiteit

Holebi's behoren tot een minderheid. Als holebi groei je doorgaans op in een heteroseksuele omgeving en heb je daardoor misschien het gevoel alleen te staan en heb je minder identificatiemogelijkheden.

Stigmatisering, minderheidsstress en verinnerlijkte homofobie

Als lid van een minderheidsgroep voel of weet je je soms ten onrechte anders behandeld. Vaak worden aan je minderheidsgroep vooroordelen verbonden, die je liever niet met jezelf associeert. Je krijgt dan het gevoel dat je je anders-zijn als een brandmerk meedraagt, en dat jou daardoor kansen worden ontzegd.

Die vooroordelen kunnen je onzeker maken. Of misschien krijg je het daardoor moeilijk om jezelf als deel van die groep te zien. Sommige holebi's nemen bovendien de negatieve gevoelens die in de samenleving bestaan tegenover holebi's over. (verinnerlijkte homofobie)

Deze mix wordt 'minderheidsstress' genoemd, een voedingsbodemp voor zelfverachting en zelfdestructieve gevoelens. Een stress die nog groter wordt, wanneer je als holebi probeert om je geaardheid, je gevoelens, je gedrag verborgen te houden.

Lesbische zorgen

42,6% van de lesbische en bi-meisjes voelt zich soms verlegen om haar oriëntatie.

37,5% maakt zich zorgen over het feit dat haar gedrag als 'typisch lesbisch of biseksueel' zou kunnen worden gezien.

43,4 % van hen werd al minstens 1 keer geconfronteerd met verbaal of psychisch geweld.

Welebi-onderzoek, 2009

UITSLUITEN IS UITGESLOTEN

Homonegatief

Sommige mensen blijven problemen hebben met holebi's. Zo noemen sommigen homoseksualiteit nog steeds een zonde of een ziekte, en bekijken ze homo's, lesbiennes en biseksuelen meer dan afkeurend. Zij vormen gelukkig een steeds kleinere groep. Tegenwoordig gaat het vaker om een subtielere, modernere vorm van homonegativiteit. Zo hoor je regelmatig dat "holebi's niet altijd moeten tonen dat ze holebi zijn" of dat mensen "geen probleem hebben met holebi's, als ze maar van me blijven". Je merkt dan soms aan de afkeuring op hun gelaat dat ze nog sterkere dingen zouden willen zeggen, maar dat ze beseffen dat dit niet meer kan in Vlaanderen. Ook holebi's zelf kunnen hiermee worstelen, en zich negatief opstellen tegenover holebi's die zich opvallender gedragen.

Homofob

In plaats van 'homonegatief' gebruiken we ook soms het woord 'homofob.' Daarmee bedoelen we niet dat afkeer voor holebi's een psychische aandoening is zoals 'arachnofobie' (angst voor spinnen) of 'agorafobie' (angst voor grote ruimtes), maar het lijkt er soms wel op. De afkeer voor holebi's is vaak zo irrationeel gegrond en zit soms zo diep dat het wel een aandoening lijkt.

Toch zijn er al heel wat oorzaken voor deze fobie geopperd, zoals:

- een onbegrip voor alles wat anders is;
- de verwarring van homoseksualiteit met pedofilie;
- religieuze of culturele normen die homoseksualiteit al van oudsher afkeuren;
- de angst voor of onzekerheid over eigen homoseksuele gevoelens;
- het gevoel dat holebi's het macho-ideaal en de man-vrouw-verhouding in vraag stellen.

(Info overgenomen uit "Alles wat je altijd wilde weten over holebi's", een uitgave van Gelijke Kansen Vlaanderen i.s.m. çavaria)

Discriminatie

Als holebi kun je geconfronteerd worden met discriminatie. Zo gebeurt het soms dat een homo- of lesbisch koppel een huurhuis niet toegewezen krijgt omdat de verhuurder problemen heeft met holebi's. Of ze krijgen geen dubbel bed in een hotel, terwijl dat voor een heterokoppel geen probleem is. Maar het kan ook gaan om pesterijen, voortdurende (denigrerende) opmerkingen op het werk, vijandige taal op het internet enzovoort

Discriminatie betekent dat je iets wordt ontzegd op basis van iets dat niet ter zake doet. Discriminatie op basis van geaardheid is bij wet verboden in België.

TRANSGENDER ANDERS ZIJN IS VERWARREND

Psychische bijstand

Sommigen geraken niet zonder hulp uit de puzzel. 'Wat is er nu met me?', vraag je jezelf misschien af. Misschien denk je wel van jezelf dat je gek bent. Of misschien wordt het gevoel dat je lichaam niet bij je identiteit past zo groot dat je er diep ongelukkig of suïcidaal van wordt. We spreken dan van **genderdysforie** ('dysforie' is het tegengestelde van 'euforie'). Als je bovendien lang met deze gevoelens blijft zitten, kunnen ze nog extra psychische problemen veroorzaken. Professionele hulp zoeken is dan zeker aangeraden.

Blijf er niet mee zitten

We merken trouwens dat biologische mannen langer wachten om hulp te zoeken dan biologische vrouwen. Misschien is het in onze mannenwereld moeilijker om als 'man' toe te geven dat je 'vrouw' voelt dan andersom. De angst voor afwijzing door familie, omgeving en op het werk blijken overigens de belangrijkste redenen te zijn waarom mensen tot tien jaar wachten eer ze hulp zoeken voor hun trans*vragen. De jongere generatie trans*personen vindt de weg naar hulpverlening gelukkig al wat sneller, dankzij het internet en de aandacht in de media en het onderwijs.

**Worstel je zelf met zelfdodingsgedachten?
Aarzel dan niet om hulp te vragen.**

0800 99 533
HOLEBIFOON.BE
vragen@holebifoon.be

zelfmoord1813.be
voor info en hulp

1813
zelfmoord

(Info overgenomen uit "Alles wat je altijd wilde weten over transgenders", een uitgave van Gelijke Kansen Vlaanderen i.s.m. çavaria)

UITSLUITEN IS UITGESLOTEN

Wat is transfobie?

Omdat trans*personen per definitie ingaan tegen de genderverwachtingen en gendernormen, botsen ze regelmatig op weerstand. Sommige mensen ervaren zelfs afkeer, angst of haat voor trans*. Deze transfobie kan veel vormen aannemen: van discriminatie tot geweld. En dat kan overal. Zowel in de media als op openbare plaatsen zoals op straat, in de bus, op school of op het werk. Maar ook thuis, in familiekring of in een partnerrelatie.

Stenen of bloemen

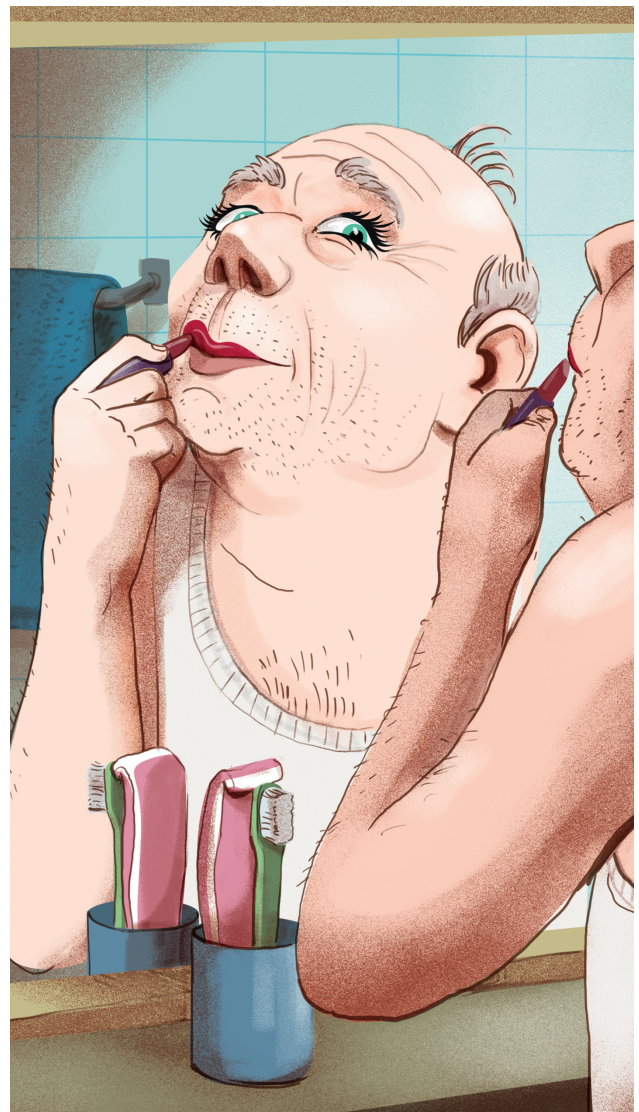
Transfobie blijkt vooral gericht tegen trans*personen die niet netjes binnen de vakjes 'vrouw' of 'man' te vangen zijn. Trans*personen die niet opvallen als trans*, ervaren heel wat minder problemen in hun omgeving dan zij die wel zichtbaar trans zijn. Om diezelfde reden hebben transvrouwen vaker met pesterijen te maken dan transmannen.

Meer nog, trans*personen die het geluk hebben zeer passabel te zijn, worden vaak op handen gedragen en krijgen geen stenen maar bloemen toegeworpen. Hoewel ze natuurlijk heerlijk zijn voor de passabele trans*personen zelf, bevestigen deze complimenten echter de idee dat je pas echt lof verdient als je er als een 'echte man' of 'echte vrouw' uit ziet. Trans*personen die niet willen of niet kunnen voldoen aan een binair ideaalbeeld, voelen zich door de lovende media-aandacht voor knappe en passabele trans* soms buitenspel gezet en afgewezen.

Niet gewenst

Als trans*persoon kun je geconfronteerd worden met discriminatie. Zo gebeurt het dat je als transgenderist naast een job grijpt omdat de werkgever problemen heeft met je expressie. Of als transvrouw word je niet toegelaten tot een evenement voor vrouwen 'omdat je geen echte vrouw bent'. Maar het kan ook gaan om pesterijen, voortdurende opmerkingen op het werk, vijandige taal op het internet enzovoort.

Discriminatie betekent dat je iets wordt ontzegd op basis van iets dat niet ter zake doet.

Op naar een holebi- en transgendervriendelijk beleid in woonzorgcentra

Patrick Gaens over ‘Tachtig tinten’

Patrick Gaens werkt als freelancer bij KliQ vzw en nam een groot deel van de vormingen op zich binnen het project ‘Tachtig tinten’. Daarnaast is hij nauw betrokken bij het ouderproject Janus binnen het Roze Huis - çavaria Antwerpen. In het dagelijkse leven werkt hij bij het Zorgbedrijf Antwerpen, weliswaar op de Human Resources.

Tekst: Thierry Hanan Scheers / Beeld: Sophie Nuytten

Wat houdt het project ‘Tachtig tinten’ in?

“Met dit project wilden we het personeel en de directie van de woonzorgcentra sensibiliseren voor holebi en transgender senioren. We merken nog al te vaak dat senioren terug de kast in gaan wanneer ze verhuizen naar een woonzorgcentrum. Ook zien we dat het personeel en het beleid van een zorginstelling nog vaak door een heteronormatieve en genderbinaire bril kijken.”

Zijn zij naar KliQ gekomen of is KliQ naar hen gestapt?

“Het project startte met een studiedag in januari 2017 waar we een oproep deden aan de Vlaamse woonzorgcentra om stil te staan bij de seksuele oriëntatie en genderdiversiteit van hun bewoners. De woonzorgcentra kregen de kans om samen met KliQ een eigen holebi- en transgendervriendelijk beleid te ontwikkelen.”

Daarnaast waren er ook veel overlegmomenten met de directie en leidinggevenden om de kennis en het beleid om te zetten tot een concrete aanpak voor op de werkvloer.”

“De woonzorgcentra konden de inhoud van het traject zelf bepalen. De meesten kozen voor een uitgebreide vorming van hun medewerkers, en lieten daar soms ook medewerkers van het onderhoud, de technische dienst of uit de keuken aan deelnemen, omdat ze het thema zo

belangrijk vonden. Nog andere woonzorgcentra combineerden het thema seksuele oriëntatie en genderdiversiteit met thema's als relaties, intimiteit en seksualiteit. Af en toe kregen we ook specifiekere vragen, zoals om de communicatie in folders en webteksten door te lichten, of de intakeprocedure van naderbij te bekijken.”

In hoeverre staan naar jouw ervaring de woonzorgcentra daar al voor open?

“Volgens mij bestaat er nog een zekere schroom rondom het thema, maar ik had de indruk dat de woonzorgcentra die deelnamen aan het traject die schroom al wat hadden overwonnen en er al over hadden nagedacht - vaak was dat omwille van een werknemer die het daarvoor al eens had aangekaart. Ik voelde bij elk contact hoe gedreven ze waren om stap voor stap toch hun werkvloer te sensibiliseren voor holebi en transgender senioren. Voor mij zijn zij de pioniers voor alle Vlaamse woonzorgcentra.”

Hoe ziet zo'n opleiding voor medewerkers eruit?

“Gemiddeld duurt een opleiding twee uur. Dat is niet genoeg om het hele thema te bespreken en tegelijk de nodige vaardigheden in te oefenen. Maar daarmee zijn de eerste zaadjes al geplant, en hebben medewerkers een duidelijk kader gekregen over seksuele oriëntatie en genderdiversiteit.”

“Voor de medewerkers was het verrijkend dat ze hun vragen konden stellen. Zij zijn vaak erg begaan met

het welzijn van hun bewoners, maar weten niet altijd hoe ze juist moeten reageren. Wat doe je bijvoorbeeld als een bewoner je toevertrouwt dat ze van vrouwen houdt? Of als iemand over een van de drie kinderen

zwijgt in alle talen? Of als er over zulke thema's ruzies tussen bewoners ontstaan? Aan de hand van filmfragmenten waarin holebi en transgender senioren vertellen over hun ervaringen en verwachtingen geven we de medewerkers tips. De gouden regel luidt: behandel een bewoner

zoals hij of zij het wil, niet zoals jij het zelf wil.”

Op welke gebieden merkte je vooruitgang na de vorming?

“Vaak waren medewerkers er best vlug mee weg. Ze spraken bijvoorbeeld bewoners aan als ze kwetsende uitspraken maakten over holebi of transgender personen. Soms begonnen medewerkers zelfs tijdens de vorming al te twijfelen over de aanpak van huidige of voormalige bewoners.”

“Wat me erg is bijgebleven is dat ze heel respectvol en discreet omgingen met vertrouwelijke informatie van de bewoners. Er waren bijvoorbeeld bewoners waarvan één afdeling van de verpleging op de hoogte was, en een andere niet. Het was ook opvallend dat nachtverpleegkundigen soms beter op de hoogte waren van het levensverhaal van een bewoner dan de dagploeg. 's Nachts is er blijkbaar meer tijd om eventjes rustig met elkaar te praten.

Welke plannen zijn er om het project uit te breiden?

“We zouden niets liever hebben! Maar KliQ is niet de enige groep die de belangen van holebi en transgender senioren verdedigt. Binnen de koepelvereniging çavaria is er ruimte om meer aandacht te besteden aan holebi en transgender senioren. Er is bijvoorbeeld nood aan wetenschappelijk onderzoek over de doelgroep. We weten op dit moment nog te weinig.”

“Woonzorgcentra waar het personeel uit de kast is, helpen de holebi en transgender bewoners om ook die stap te maken”

“Het was ook opvallend dat nachtverpleegkundigen soms beter op de hoogte waren van het levensverhaal van een bewoner dan de dagploeg”

“De werkgroep Janus van het Roze Huis - çavaria Antwerpen is onlangs gestart met een netwerk van regenboogambassadeurs voor senioren over heel Vlaanderen. Zij zetten vrijwilligers in die op regelmatige tijdstippen in hun regio woonzorgcentra, ziekenhuizen enz. bezoeken om het middenveld te sensibiliseren voor holebi en transgender senioren. Dat kan gaan van het magazine ZiZo verspreiden, een fotovoorstelling aanbieden, holebibingo spelen, of gewoon een luisterend oor bieden.”

“Ook is het politieke luik belangrijk: daar worden de middelen vrijgemaakt om op holebi en transgender senioren in te zetten. Maar ook wetten rond kwaliteitszorg van die bewoners zouden hepen. Verder is het aan de zorginstelling zelf om daarin te investeren, maar we zien nu al bijvoorbeeld dat woonzorgcentra waar het personeel uit de kast is, de holebi en transgender bewoners helpen om ook die stap te maken. Een diversiteitsbeleid waarin seksuele oriëntatie en genderdiversiteit in voorkomen, kan daartoe bijdragen.”

“Maar eigenlijk kunnen we allemaal aandacht maken voor het thema. Als bewoner, bezoeker, vrijwilliger of medewerker kun je altijd vragen wat het beleid en de concrete acties zijn van de zorginstelling op gebied van holebi en transgender senioren.”

Hoe kun je woonzorgcentra bereiken die niet voor het thema openstaan?

“Dat is heel moeilijk. De ambassadeurs bezoeken

regelmatig woonzorgcentra en dienstencentra in heel Vlaanderen, maar soms zijn ze sneller terug buiten dan dat ze binnen waren. We merken twee situaties op die vaak voorkomen. Enerzijds zijn contactpersonen soms verlegen om te spreken over seksuele oriëntatie en genderdiversiteit. Anderzijds reageren ze soms zo: ‘We zijn toch allemaal gelijk, dat probleem hebben we hier al lang niet meer!’ Of erger nog: ‘Wat gaan de andere bewoners wel niet zeggen!’”

“Onze vrijwilligers blijven hen informeren over het project en laten vaak een informatiepakket achter met onze contactgegevens. Maar het werkt frustrerend. Met het project ‘Tachtig tinten’ proberen wij goede praktijkvoorbeelden te verzamelen waarmee we anderen kunnen overtuigen om ook acties te ondernemen voor holebi en transgender senioren. De regenboogambassadeurs zijn een beetje als kinesisten op dat gebied. Soms zijn er meerdere sessies nodig voordat er iets los begint te komen.”

Zijn er nog andere plaatsen waar aandacht nodig is voor holebi en transgender senioren?

“Een belangrijk ingangspunt om meer aandacht te krijgen voor holebi en transgender senioren in de zorg ligt bij de medewerkers in spe. Met de werkgroep Janus gaan we dan ook vaak spreken voor studenten in richtingen zoals zorgkunde, verpleegkunde, maatschappelijk werk, psychologie, geneeskunde, enz. Daarmee willen we studenten al heel vroeg sensibiliseren en concrete tips meegeven om holebi en transgender senioren een veilige plek te kunnen bezorgen in een woonzorgcentrum.”

“Ook de thuiszorgorganisaties springen best mee op de kar. Het toekomstig beleid houdt in dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis te wonen, en pas later naar een woonzorgcentrum verhuizen. Over holebi en transgender senioren die nog thuis wonen, al dan niet met een partner, daar weten we heel weinig over. Signalen die we soms wel opvangen is dat sommige senioren de foto’s verstoppen in de kast als de thuisverpleging of de thuishulp langskomt, en ervaring uit het buitenland leert ons dat die doelgroep erg eenzaam is, omdat ze een beperkt sociaal netwerk hebben.”

“De regenboogambassadeurs zijn een beetje als kinesisten op dat gebied. Soms zijn er meerdere sessies nodig voordat er iets los begint te komen”

Dit project is nu ten einde. Wat zijn de grote uitdagingen voor de toekomst?

“Volgens mij zijn er twee grote uitdagingen. Ten eerste moeten we het verhaal warm houden, en nog meer woonzorgcentra ervoor stimuleren. Het is voor de meeste zorginstellingen nog niet evident om met het thema aan de slag te gaan, en zij moeten vanaf nul beginnen. Woonzorgcentra moeten ook worden aangemoedigd om zelf een coming-out te doen. Als ik spreek met holebi en transgender senioren krijg ik vaak deze vragen: “Hoe weet ik of ik welkom ben? Gaan ze mij daar wel aanvaarden?” Daarom zou het goed zijn als woonzorgcentra hun holebi- en transgenderbeleid expliciet zouden communiceren op hun website, in hun folders, en tijdens de verwelkoming.”

“De tweede uitdaging is om het niet bij woorden of beleid te houden, maar ook concrete acties te onderne-

men en die inspanningen vol te houden. Er is namelijk een verschil tussen wat het beleid zegt dat je moet doen, en wat een zorgverlener in de praktijk doet. De verwachtingen liggen op dat vlak erg hoog naar de woonzorgcentra toe.”

“Het kan ook niet meer anders, want de realiteit zal ons stilaan inhalen. De huidige holebi en transgender bewoners groeiden op met een stigma rond holebi of transgender personen. Maar de toekomstige bewoners hebben heel andere ervaringen ondertussen. De generatie van na mei '68 zullen voor hun rechten opkomen. De groep senioren zal in de komende jaren trouwens alleen maar groter worden, en dus ook het aantal holebi en transgender senioren. Er is dus nog een hele weg af te leggen, maar langzaam maar zeker bewegen we in de juiste richting.”

Organisaties

KliQ vzw

KliQ vzw is een vormings- en expertisecentrum rond seksuele oriëntatie en genderdiversiteit. De organisatie werkt op het kruispunt van deze thema's en bepaalde maatschappelijke domeinen en actoren (welzijnssector, ouderenzorg, arbeidsmarkt, sport,...). KliQ geeft vorming, begeleiding en advies, en verzorgt gerichte publicaties en campagnes.

Kammerstraat 22, 9000 Gent.

Tel. 09 223 69 29

Fax 09 223 58 21

info@kliqvzw.be

www.kliqvzw.be

Binnen het project 'Tachtig tinten' ontwikkelde KliQ een aanbod van publicaties, vormingen en begeleidings-trajecten op maat, specifiek voor de ouderensector. Surf naar de website www.tachtigtinten.be voor een uitgebreid overzicht van dit aanbod en andere materialen.

Regenboogambassadeurs geven een stem en een gezicht aan holebi en transgender ouderen!

Elke middag zetten de verpleegsters Eddy in zijn rolstoel bij de tafel van de alleenstaande vrouwen. "Zo kan je op jouw oude dag nog iemand leren kennen" grapt de verpleegster. Eddy was homoseksueel en verloor enkele jaren geleden zijn vaste partner Jean, met wie hij meer dan 25 jaar een relatie had.

In een woonzorgcentrum of een seniorenvereniging moeten mensen kunnen thuiskomen. Het is een plaats waar ieder mens ten volle zichzelf moet kunnen zijn. Ten volle, wil zeggen in alle aspecten van hun identiteit. Dus ook hun genderidentiteit of seksuele oriëntatie.

De werkgroep Janus van het Roze Huis van Antwerpen - allen ervaringsdeskundigen - heeft hiervoor interessante tools en programma's ontwikkeld. Het aanbod bestaat uit: een fototentoonstelling, een holebi-bingo, bespreking van holebi- of transgender films, vormingen zoals 'Wat als je (klein-)kind holebi of transgender is?', een geleid bezoek aan Het Roze Huis,... Het doel is om de zorgverlener, de mantelzorg, de vrijwilliger, de stagiair en de directie van de organisatie te sensibiliseren tot een meer holebi- en transgender vriendelijke ouderenzorg.

Om zorgorganisaties te ondersteunen in het afstemmen van hun beleid en activiteiten op de behoeften van holebi en transgender ouderen, heeft de werkgroep Janus een nieuw initiatief gelanceerd: 'Regenboogambassadeurs'. Dit zijn veldwerkers die regelmatig voorzieningen in hun gemeente zullen bezoeken om hen te informeren over holebi en transgender ouderen en het aanbod van Janus.

Wenst u meer informatie? Raadpleeg dan de website www.regenboogambassadeurs.be of stuur vrijblijvend een mail naar regenboogambassadeurs@gmail.com.

ÇAVARIA

Çavaria inspireert, stimuleert en ondersteunt verenigingen en individuen die opkomen voor een brede kijk op seksuele oriëntatie, genderexpressie en genderidentiteit. Ze streeft het welzijn na en komt op voor de rechten van homo's, lesbiennes, bi's en transgenders in alle aspecten van het dagelijkse leven. Çavaria organiseert de Holebifoon, ZiZo-online.be, geeft ZiZo Magazine en talrijke brochures uit en ondersteunt de Belgian Pride.

Kammerstraat 22, 9000 Gent
09 223 69 29
info@cavaria.be
www.cavaria.be

HOLEBIFOON

De Holebifoon is een onthaal- en infolijn waar je terecht kan met al je vragen over holebi's. Je kan er informatie vragen of je verhaal doen. De vrijwilligers luisteren anoniem, gratis en zonder vooroordelen. De Holebifoon is ook een Meldpunt voor Discriminatie.

0800 99 533 (gratis)
vragen@holebifoon.be
www.holebifoon.be

TRANSGENDER INFOPUNT

Het Transgender Infopunt (TIP) geeft informatie en advies over het transgenderthema. Ook voor wie geen medisch traject volgt of voor wie zelf geen transgender is.

0800 96 316 (gratis)
contact@transgenderinfo.be
www.transgenderinfo.be

ZiZo MAGAZINE

ZiZo is een driemaandelijks magazine uitgegeven door çavaria. Het is Vlaanderens grootste magazine voor homo's, lesbiennes, bi's en transgenders. Zowel de ZiZo-website als het blad brengen nieuws over politiek en cultuur, straffe standpunten, stevige interviews, recensies, uitgangstips enz.

Kammerstraat 22, 9000 Gent
09 223 69 29
zizo@cavaria.be
www.zizomag.be

VERENIGINGEN

De zogeheten 'roze huizen' zijn provinciale of regionale koepelorganisaties die als ontmoetingsplaats functioneren voor holebi- en transgenderverenigingen en individuen. Er zijn ook een aantal verenigingen specifiek voor holebi en transgender ouderen. Je kan hun contactinformatie terugvinden op www.cavaria.be/verenigingen.

Paula Simer

Je erfenis goed voor elkaar.

**Neem een goed doel op in je testament.
Bouw mee aan een betere wereld
en laat je erfgenamen meer na.**

Alle info in de gratis gids "Goed Geregeld Goed Gegeven" te bestellen op www.goedgeven.be